

Usporedba poznavanja opće povijesti medija u Hrvatskoj

Blažev, Nika

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:111:447032>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI

Nika Blažev

**USPOREDBA
POZNAVANJA OPĆE
POVIJESTI MEDIJA U
HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2019.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
HRVATSKI STUDIJI
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

NIKA BLAŽEV

**USPOREDBA POZNAVANJAOPĆE
POVIJESTI MEDIJA U HRVATSKOJ**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Danijel Labaš

Zagreb, 2019.

Sadržaj

Sažetak/Abstract

Uvod

1. Opća povijest medija.....	1
1.1. Od govora do pisma.....	2
1.2. Tiskarski stroj.....	3
1.2.1 Prve tiskane novine.....	5
1.3. Novinske agencije.....	5
1.4. Radio i televizija.....	7
1.5. Suvremeni mediji.....	9
2. Povijest medija u Hrvatskoj.....	11
2.1. Tisak.....	11
2.2. Radio i televizija.....	11
2.3. Suvremeni mediji.....	13
3. Metodologija istraživanja i hipoteze.....	13
3.1. Metodologija.....	14
3.2. Rezultati istraživanja.....	14
3.2.1. Hrvatski studiji.....	15
3.2.2. Fakultet političkih znanosti.....	20
3.2.3. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.....	25
3.2.4. Sveučilište u Dubrovniku.....	29
3.2.5. Zbroj i analiza rezultata.....	33
3.3. Tumačenje rezultata.....	37

Zaključak

Popis korištene literature i izvora

Popis slika

Popis tablica

Prilozi

Sažetak

U ovom diplomskom radu prikazana je usporedba poznavanja opće povijesti medija studenata četiriju različitih fakulteta u Hrvatskoj.

U istraživanju su sudjelovali studenti preddiplomskih studija komunikologije Hrvatskih studija, novinarstva Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, studenti Odsjeka za medije, kulturu i menadžment Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku te studenti Medija i kulture Sveučilišta u Dubrovniku.

Cilj ovog diplomskog rada je usporediti poznavanje opće povijesti medija i povijesti medija u Hrvatskoj. Istraživanjem smo nastojali saznati koliko su studenti upoznati s poviješću medija. Analizom rezultata opovrgnuli smo hipotezu da »hrvatski studenti znaju više o povijesti domaćih medija nego o općoj povijesti medija«, a hipotezu da »broj kolegija o povijesti medija utječe na poznavanje opće povijesti medija« smo potvrdili.

Ključne riječi: mediji, povijest, tisak, radio, televizija, anketa

Abstract

This graduate thesis represents comparison of general media history knowledge of students from four different colleges in Croatia.

Students who participated in this research were undergraduates from communication studies at Centre for Croatian studies, journalism students from Faculty of Political sciences in Zagreb, students from department for media, culture and management from Academy of arts and culture in Osijek and media and culture students from University of Dubrovnik.

The aim of this graduate thesis is to compare knowledge of general media history and media history in Croatia. By conducting this research we aimed to find out how familiar are students with media history. After analyzing research results we denied the hypothesis that »Croatian students are more familiar with Croatian media history than with general media history«, and we confirmed second hypothesis that »The number of subjects on media history affects knowledge of general media history«.

Key words: media, history, newspaper, radio, television, questionnaire

Uvod

Svijet bez medija danas je u potpunosti nezamisliv. U vrijeme kada je teško čak i pomisliti da ne držimo mobitele u rukama, da ne javljamo prijateljima svaki naš korak putem društvenih mreža ili da jedan cijeli dan ne odgovorimo na poruku, važno je vratiti se samim počecima i razumjeti kako smo zapravo došli do tih novih načina ponašanja i komuniciranja.

Da bismo uopće mogli razumjeti današnji svijet medija, smatramo nužnošću poznavati tijek razvoja tih istih medija. No isto tako smatramo da studenti svih studijskih medijskih smjerova, to jest studijskih programa koji se bave medijima, ne dobivaju podjednako znanje o povijesti medija jer su neka sveučilišta više orijentirana na praktična znanja i poznavanje današnjih medija, dok druga više pozornosti pridaju teoriji i povijesti medija.

Upravo je to cilj ovog rada: ukazati na različitosti obrazovnog programa za studente medijskih studija u Hrvatskoj. Ovaj rad osvrnut će se na poznavanje opće povijesti medija studenata koji proučavaju i studiraju medije, odnosno studente komunikologije, novinarstva i medijske kulture na četiri različita fakulteta u Hrvatskoj. Jedna od pretpostavki ovog istraživanja je da se poznavanje opće povijesti medija znatno razlikuje na svim fakultetima zato što neki od navedenih fakulteta mnogo više pozornosti posvećuju praktičnim nego teorijskim znanjima.

Cilj ovog rada je usporediti poznavanje opće povijesti medija kod studenata medijski orijentiranih studija pomoću kratke ankete koja se zasniva na poznavanju opće povijesti medija, ali i na poznavanju povijesnog razvoja medija u Hrvatskoj.

U prvom dijelu rada govorit će se o samim začetcima razvoja komunikacije i komunikacijskih sredstava - od zvuka do pisma pa sve do razvoja tiskarskog stroja, a nakon toga radija i televizije, te u konačnici novih medija, medija kakve danas poznajemo. Drugi dio rada analizirat će povijest i razvoj medija u Hrvatskoj, dok će treći dio rada dati uvid u rezultate istraživanja. Kroz treći dio rada bit će objašnjena metodologija i pretpostavke, a nakon toga slijedi tumačenje i usporedba rezultata s prethodnim predviđanjem ishoda ovog istraživanja.

1. Opća povijest medija

Povijesni razvoj medija popraćen je brojnim društvenim promjenama i (r)evolucijama, ali i mnogim (r)evolucionarnim izumima. Primjerice: bez potrebe za dokumentiranjem važnih događaja ili potrebe za prenošenjem važnih informacija koje su u početku, zbog izostanka pisanog traga, mogle biti iskrivljene ili pogrešno interpretirane, danas možda ne bismo imali papir, a samim time ne bi došlo ni do izuma tiskarskog stroja, a kasnije i računala. Stoga možemo zaključiti da su se mediji razvijali, i još uvijek se razvijaju, sukladno potrebama društva.

Dunja Dulčić (2014: 87) u svojem radu *Masovni mediji i postmoderno društvo* navodi da se »za komuniciranje poruke uvijek koristiti onaj medij koje će najefikasnije komunicirati na relaciji između nosioca društvene moći i medija unutar date društvene strukture. U feudalnom društvu najefikasniji su mediji vjerski obredi i sajmovi, a u razvijenom kapitalizmu tisak i televizija.« Vrlo je poznata fraza »mediji su ogledalo društva« pa možemo zaključiti da su »[...] mediji faktor dinamike i tranzicije društvenih odnosa. Ta uloga medija, bilo kao pokretača i promotora ljudskih akcija i/ili elementa društvene strukture također, se mijenja usporedo s društvenim promjenama« (Dulčić, 2014: 89).

Cijeli povijesni razvoj i promjene koje su se pojavljivale u društvu zapravo su potaknute tehnološkim razvojem. »Opće je poznat utjecaj tehnologije na razvoj industrije, koja mijenja društvenu strukturu feudalnog društva i u to društvo „interpolira“ dvije nove klase, radništvo i kapitaliste [...]« (Dulčić, 2014: 90).

Pojavom novih medija postavlja se pitanje: hoće li stari mediji preživjeti? Očito je da, bez obzira na internetske portale, tiskane novine i dalje opstaju. Stoga možemo zaključiti da novi i stari mediji mogu postojati jedni uz druge. Za društvo je važno da se pojavom novih medija javlja potreba za novim uređajima, ali i novim zanimanjima: »[...] pojavom i razvojem tiska pojavljuje se potreba za tiskarima, knjižarima, urednicima, lektorima itd. kojih do tada nije bilo, a pravu poplavu u razvijanju posebnih vrsta stručnjaka generirali su ponajprije dolazak „televizijske“ i još više „elektroničke ere“« (Kolar, 2012: 245).

Naravno, nisu svi novi mediji odmah naišli na odobravanje društva pa je tako »[...] engleski The Times 1902. pojavu telefona okarakterizirao kao nešto što neće interesirati šire mase, već samo imućne i poslovne ljude. Izum radija također nije impresionirao dio suvremenika, smatrali su ga tek „telegrafom bez žice“, a posebno negativne reakcije izazvala je pojava „camere obscure“, odnosno današnje fotografije, kao „neprijatelja umjetnosti“ koji

će kao tobože tehnička, neumjetnička djelatnost nepotrebno konkurirati slikarstvu» (Kolar, 2012: 246).

1.1. Od govora do pisma

Društvo se u samom početku oformilo uz pomoć govora. Razvojem govora i usmene predaje, postepeno je došlo do razvoja pisma. Potreba za zapisivanjem zapravo je došla od vjerskih i crkvenih zajednica: »Zajednice su rasle, vojna osvajanja su ih ujedinila, iz toga slijede vlade i razvoj trgovine. Svećenici su zahtijevali danak za bogove, a sakupljači poreza su uzimali gotovo sve što je ostalo. Sve to davanje i uzimanje zahtijevalo je pisanje i vođenje evidencije« (Fang, 1997: 1).

No prije samog razvoja pisma, Sumerani su koristili glinene žetone koji su predstavljali ovce, žito, ulje i sve čime se trgovalo (Fang, 1997: 1). »Oko 3100. godine prije Krista, Sumerani su izumili brojeve, razdvojivši tako simbol za ovcu od broja ovaca. Zbog toga neki istraživači smatraju da su se pismo i matematika razvili zajedno« (Fang, 1997: 2). Odmah nakon toga, Sumerani su počeli kombinirati pisani i govorni jezik: »[...] simbol je značio zvuk suglasnika i samoglasnika [...]« (Fang, 1997: 2).

Prema navodima grčkog povjesničara Herodota, Feničani su helenistički svijet upoznali s pisanjem. »Bilo je to između 1100. i 800. godine prije Krista. Grci su dodali samoglasnike te proširili feničansku abecedu kako bi stvorili jedinstvenu grčku abecedu« (Fang, 1997: 7). Upravo je grčka abeceda utjecala na razvoj ostalih pisama na europskom tlu. »Grčki je postao jezik edukacije, diplomacije, književnosti i znanosti na istočnom Mediteranu. Rimljani su pokorili grčke gradove-države, ali su prisvojili njihovu kulturu« (Fang, 1997: 12). Kako Fang navodi dalje (1997: 9), već u 5. stoljeću pr. Kr., Grci su imali tržište za knjige. Grčki povjesničar Strabo Aristotela smatra prvim kolekcionarom knjiga. »Upravo su s Aristotelom Grci prešli s usmene predaje na naviku čitanja. Aristotel je razvrstao sve moguće svjetsko znanje kojem je imao pristup« (Fang, 1997: 9).

Nakon Aristotela helenistička se kultura održavala i usmenom i pismenom komunikacijom. Dakle, pojavom novog medija, pisma, stari medij, odnosno govor, je i dalje ostao u upotrebi. Prednosti koje je pisanje donijelo u to doba bile su brojne. Primjerice, pridonijelo je apstraktnom razmišljanju zato što osoba više nije bila ograničena samo na kapacitet svoje memorije kao prije. Kako se kroz povijest širila pismenost, tako se širila mogućnost prikupljanja informacija i njihove distribucije. S druge strane, plemena koja su

živjela u svojevrsnoj izolaciji od ostatka svijeta »[...] poznajući sreću bez poznavanja prošlosti, gotovo da nisu imali potrebu za pisanjem. Njihova je memorija bila jača upravo zato što nisu imali nikakvih pisanih tragova. Oni su učili, zadržavali i prenosili kulturne vrijednosti i povijesne događaje usmenom predajom na sljedeću generaciju« (Fang, 1997: 11).

Naravno, samim razvojem pisma došlo je i do razvoja preteče današnjih novina. Upravo su prve takve *novine* poznate iz doba Gaja Julija Cezara. U to su doba za pisanje Rimljani koristili drvene ploče prekrivene voskom: »Bilo je moguće ponovno ih upotrebljavati; vosak bi se zagrijao i izgladio, bilo je to rano recikliranje. Odgovor na pismo je bilo moguće napisati na istom pismu dok je glasnik čekao« (Fang, 1997: 3). Na istim je takvim pločama u početku pisana i »*Acta diurna*, rimske službene novine koje je 59. pr. Kr. pokrenuo Gaj Julije Cezar. Od 27. pr. Kr. *Acta diurna* postale su dnevnim novinama[...]. U njima su objavljivani državni dokumenti, zakoni, odluke Senata, carski dekreti, proglasi magistrata te vijesti o važnijim dnevnim događajima. Smatraju ih pretečom današnjim novinama« (Brozović, 1999: 21).

Pismo je prvenstveno bilo namijenjeno za prijenos i pohranu informacija, no ono je ljudima, odnosno društvu, omogućilo mnogo više. Ne samo da čovjek više nije bio ograničen isključivo na kapacitet svoje memorije, nego su pisani materijali kod ljudi još više potaknuli apstraktno razmišljanje. Počele su se zapisivati pripovijetke koje su se prije usmeno prenosile s generacije na generaciju, osiguravajući im tako duži životni vijek i veću ispravnost pri prenošenju informacija. Pisanje je potaknulo razvoj uređene države kakva danas postoji, jer je vrlo složeno voditi državu bez pisanog traga o imovini, troškovima itd. Stoga možemo zaključiti da je izum pisma na neki način obilježio prvu informacijsku revoluciju.

1.2. Tiskarski stroj

U 14. stoljeću vijesti su prenosili redovnici, vojnici i ljudi koji su putovali iz grada u grad i prodavali oprost od grijeha (prema: Fang, 1997: 19). Iako je bila dostupna abeceda kakvu danas poznajemo, prešlo se s pisanja na papirusu i pergamentu na mnogo jeftiniji papir. Tadase skrenula pozornostna problem nepismenosti puka. Ljudi ili nisu imali potrebu za čitanjem i pisanjem ili im je bilo preteško pa bi odustajali. »Za mali broj ljudi koji su bili pismeni, nije bilo mnogo toga za čitanje, a pismenost je održavana u malom pogledu. Većina

plemića, čak i kraljeva, nisu znali čitati i pisati iako su srednjovjekovni biskupi poticali građansku pismenost« (Fang, 1997: 19).

Kao jedan od najvažnijih izuma ovog doba, autor (Fang, 1997: 20-21) navodi papir bez kojeg život kakvog danas poznajemo nebi bio moguć. Sve nove tehnologije i novi mediji imaju svojevrsan utjecaj na naše živote pa tako i papir. Teško je zamisliti obrazovanje bez knjiga, bez pisanog dokaza i traga o teorijama o kojima učimo. Upravo je zato papir izuzetno važan; omogućio nam je stvari za koje možda nismo niti slutili da je on zaslužan. »[...] papir danas nastavlja temelje slobode misli jer je najdostupniji u demokratskim državama, a najnedostupniji u najrepresivnijim tiranijama. Nije slučajno da neke vlade, dok govore o slobodi tiska, drže čvrstu kontrolu nad zalihama novinskog papira« (Fang, 1997: 20-21).

Izum papira datira još iz 105. godine u Kini, gdje se zadržao još narednih 500 godina, nakon čega se polako počeo širiti prema Koreji i Japanu (Fang, 1997: 21-22). Do zapada je papir navodno došao zbog odbjeglih kineskih zarobljenika koji su odali tajne izrade papira Arapima u gradu Samarkandu 751. godine. »Industrija proizvodnje papira je rasla u Samarkandu, a zatim putovala Putem svile do Bagdada i Damaska od kuda se Europa opskrbljivala papirom nekoliko stoljeća. [...] Papir je zamijenio papirus čak i u Egiptu. Jedno pismo zahvale iz 9. stoljeća završava riječima: „Oprostite na papirusu“« (Fang, 1997: 22). Sam proces proizvodnje papira se u Europi pojavljuje po prvi put u 12. stoljeću u Španjolskoj.

Fang (1997: 23) navodi da papir u Europi nije naišao na širu upotrebu sve do izuma tiska: »Mala je pismenost smanjivala potražnju za papirom. Papir je poboljšao učinkovitost tiska i upravo je tisak upoznao većinu Europljana s papirom. Na kraju je papir pobijedio jer je pergament bio preskup za masovnu proizvodnju i nije bio dovoljno porozan da bi upijao tintu«.

Sredinom 15. stoljeća Johannes Gutenberg je izumio tiskarski stroj, to jest pokretna slova, a 1455. godine je objavio prvu tiskanu Bibliju (Lehmann-Haupt). Nakon toga su Biblije tiskane u sve većem broju i bile su dostupnije masama, posebno nakon standardiziranog pisma na drugim jezicima. »Monopol nad Biblijom i latinskim jezikom u Crkvi je uništio tisak. Tada se razvilo široko rasprostranjeno tržište za Bibliju na narodnom jeziku, ali i zabrinutost Crkve o doslovnom tumačenju. [...] Utjecaj otkrića tiskarstva je vidljiv u vjerskim ratovima 16. i 17. stoljeća« (Fang, 1997: 34). Upravo su zbog prijevoda Biblije seljaci shvatili što ona poručuje o siromašnima. Ljudi su dobili priliku sami interpretirati Bibliju, a do tada doživljavali su je onako kako im ju je interpretiralo svećenstvo.

Tiskarski je stroj približio knjige masama jer su rukom pisane knjige bile nepristupačnih cijena, pa čak i do 5 puta skuplje od onih tiskanih. Isto tako je i danas sa svim rukotvorinama. »S izumom tiska, Gutenberg je također razvio i industrijsko ponavljanje. Informacijska revolucija koju je započeo u 15. stoljeću je prerasla u industrijsku revoluciju 19. stoljeća« (Fang, 1997: 40).

1.2.1. Prve tiskane novine

Prve tiskane novine pojavile su se prije više od 400 godina u Strasbourgu, a tiskane su na njemačkom jeziku. Točan datum izdavanja prvih tiskanih novina nije poznat, no smatra se da je to bilo u srpnju 1605. godine (Peter, 2005). Gabriele Toepser-Ziegert iz dortmundskog Instituta za istraživanje novinstva kaže: »Novine su se razvijale tamo gdje su se kretali trgovački putevi: trgovci koji su se kretali zemljom prikupljali su vijesti, ispisane rukom, umnožavali su ih i zatim širili dalje. Pojavom tiskarskih strojeva za knjige i tiskarstva općenito postalo je moguće tiskati i novine« (prema: Peter, 2005).

Zanimljivo je, kako piše Hrvoje Jurić, (2015) »[...] da se paralelno s novinarskom praksom rađala i znanstvena refleksija o novinarstvu, ono što se danas naziva žurnalistikom ili, modernije i općenitije, komunikologijom i mediologijom«. Prve su se novine, kako navodi Peter (2005) bavile vijestima iz inozemstva: »[...] prepadima gusara na Sredozemlju, donosile su se novosti o Papi pa čak i informacije o dalekozoru koji je izumio Galileo Galilei. Razlog tomu je s jedne strane bio taj što su novine čitali uglavnom trgovci-prolaznici, koje su te informacije posebno zanimale, a s druge strane cenzura je zabranjivala kritičko izvještavanje o domaćim temama i okolnostima«. Iako su prve novine bile uglavnom tjednici ili dvotjednici, već su se sredinom 17. stoljeća pojavile dnevne novine.

1.3. Novinske agencije

U pravilu, novinske agencije prikupljaju informacije kojima se kasnije služe novine, radio ili televizija u svrhu objave vijesti. Zoran Vodopija (2006: 132) smatra da su novinske agencije i danas neophodne te da će tako biti dokle god postoji novinarstvo u današnjem obliku. Iako su nam razne informacije danas dostupne zbog interneta, te informacije ne dolaze iz povjerljivih

izvora, stoga se i dalje koriste novinske agencije čije se informacije filtriraju i odabiru sukladno sadržaju novina, magazina ili nečeg trećeg.

Prvom novinskom agencijom u svijetu se smatra Associated Press (AP) koji je osnovan u New Yorku 1846. godine. Danas AP prikuplja vijesti za više od 1700 različitih novina širom svijeta. Associated Press je nastao »kada se šest newyorških dnevnih novina ujedinilo u financiranju telegrafskog prenošenja vijesti koje su brodovima stizale u Boston« (Brozović, 1999: 300). »Predstavnici tih šest novina - *Journal of Commerce, the New York Sun, the Herald, the Courier and Enquirer, the Express, and the New York Tribune* – su odlučili ostaviti svoj natjecateljski duh po strani [...] Svrha organizacije je u početku bila isključivo financijska; dijeleći novosti koje su stizale telegrafom i dijeleći trošak na jednake dijelove, niti jedan se član nije morao bojati da će ostati bez informacije jer je netko za nju ponudio veću cijenu« (www.encyclopedia.com). Associated Press danas »u različitim servisima vijesti na engleskom jeziku emitira 9600 riječi u minuti. Vijestima AP-a koristi se i više od 15000 medija u svijetu. Zapošljava 2500 novinara i osoblja u SAD-u te 800 u svijetu; dopisništva u 72 zemlje« (Brozović, 1999: 300).

Danas, o svojoj novijoj povijesti, ukratko govore i na svojim internetskim stranicama: »Bili smo prva organizacija unutar privatnog sektora u SAD-u koja djeluje na nacionalnoj razini. U zadnjih 170 godina prvi smo izvještavali svijet o brojnim povijesno važnim događajima, od ubojstva Abrahama Lincolna i bombardiranja Pearl Harbora do [...] smrti pape Ivana Pavla II. Danas djelujemo na 263 lokacije u više od 100 zemalja, donoseći prijelomne vijesti [...]« (www.ap.org).

Pojava novinskih agencija, kako ističe Fang (1997: 53), bila je izuzetno važna za razvoj novinarstva: »[...] agencije su pokušale zadovoljiti sve svoje korisnike, ili barem veći dio njih, koji su pokrivali različite političke sklonosti o svakom zamišljenom pitanju. Zadovoljavanjem što je više korisnika moguće dovelo je do iznošenja činjenica koje su bile minimalno politički obojene mišljenjem reportera. Rođeno je nešto relativno novo, a to je objektivno izvještavanje«. Danas bi možda bilo i nemoguće snaći se u moru informacija koje nas okružuju. Upravo su zato agencijske vijesti izuzetno važne za današnje novinarstvo.

1.4. Radio i televizija

Izumiteljem radija smatra se Guglielmo Marconi koji je s bežičnim prijenosom podataka počeo imitirajući Hertzove ranije prijenose zvučnih signala. Nakon što je shvatio da će podizanjem signala povećati udaljenost na koju se zvučni signal prenosi, izgradio je antenu pomoću koje je mogao prenijeti zvuk na udaljenost od preko 3 kilometra. Već 1901. godine je uspio signal prenijeti preko Atlantskog oceana, od Engleske do Kanade (prema: Fang, 1997: 90-91).

Pojava radija, a kasnije i televizije, predstavljala je veliki napredak na putu prema medijima kakve danas poznajemo. Naravno, radio je u svojim začetcima imao malo drugačiju namjenu nego danas. Kako piše Fang (1997: 117), početkom 20-ih godina 20. stoljeća, ljudi su na radio gledali kao na telefonsku govornicu, a 1922. godine u New Yorku, jedna je radijska postaja u sklopu eksperimenta dopustila »bilo kome da koristi radijsku postaju kao telefonsku govornicu putem koje može komunicirati sa svima odjednom«.

Marina Mučalo navodi da je »eksperimentalno emitiranje glazbe i govora počelo na početku 20. stoljeća, uglavnom kao plod aktivnosti zaljubljenika u radioamaterstvo. Bila je to tek zabava jer se komuniciranje putem radio veza i Morseovih znakova držalo izrazito ozbiljnom aktivnošću, namijenjenom ponajprije mornarici i vojsci« (prema: Peruško, 2011: 110). No 1920. godine, postaja KDKA iz Pittsburgha je počela emitirati prvi radijski program na svijetu (prema: Peruško, 2011: 110).

Iako su mnogi očekivali pad popularnosti radija, kako navodi Zgrabljčić-Rotar (2007: 22), »[...] radio je u posljednjem desetljeću i dalje sveprisutan i nezaobilazan medij. Slušaju ga i stari i mladi; svakoj dobnoj skupini omogućuje grupnu identifikaciju i integraciju u društvene skupine«. Radio je, unatoč tehnološkom napretku i internetu, po mnogim mišljenjima i dalje ostao najbrži i sveprisutan medij. Ono što je tome pridonijelo, kako navodi Zgrabljčić-Rotar (2007: 23), je to što »radio može biti prisutan bilo gdje u bilo kojem trenutku, za što mu nije potrebna prevelika tehnička ni programska ekipa, kao ni preskupa tehnologija«. Kako autorica (2007: 23) dalje navodi, radijski se program lakše prekida od televizijskog, stoga vijesti brže putuju. Internet s druge strane zahtjeva našu pozornost, a i više je vremena potrebno kako bi se prenio tekst od zvuka.

Izumu televizije, kako navodi Tena Perišin, prethodili su brojni izumi s kraja 19. stoljeća. Kao dva najvažnija izuma istaknula je »[...] mehanički disk pomoću kojeg se pokazalo da je sliku moguće pretvoriti u električni signal i taj signal prenijeti na drugo mjesto. Taj je mehanički disk kasnije nazvan Nipkowljev disk, prema izumitelju, njemačkom znanstveniku Paulu Nipkowu« i »katodna cijev koju je patentirao Karl Ferdinand Braun

1897. godine. To je zapravo vrsta elektronske cijevi koja uz pomoć snopa elektrona na fluorescentnom zaslonu iscrtava sliku« (prema: Peruško, 2011: 147-148).

Pojava televizije unijela je strah u kinematografsku industriju jer se smatralo da bi televizija mogla u potpunosti zamijeniti “sliku u pokretu”, odnosno kino. Iako nije zamijenila kino, televizija je značajno utjecala na promjene. Kako navodi Fang (1997: 135), »nestala je većina okićenih palača sa slikama u centru grada, kina iz susjedstva i prigradska *drive in* kina. Zamijenjeni su neukrašenim kompleksima kino dvorana u trgovačkim centrima koja dijele parkirna mjesta sa supermarketima i trgovinama odjećom«.

Isti autor (Fang, 1997: 135) nadalje navodi da je Marsall McLuhan uočio da su pojavom televizije »ljubitelji filma ostajali kod kuće i gledali filmove na televiziji, umjesto odlaska u kino. No, većina televizijskog sadržaja, kao i videokaseta u videotekama su bili filmovi. Točnije, samo se medij kojim se poruka prenosi promijenio, a ukus publike je manje podložan promjenama«. Nakon toga uslijedile su i brojne druge promjene u smislu digitalizacije i poboljšanja televizije. Videokasete su zamijenjene CD-ima koji su pružali kvalitetniju sliku i zvuk, a s vremenom su i oni izašli iz upotrebe jer se sve digitaliziralo i postalo dostupno *online*.

Od svog osnivanja pa sve do danas, najvećom televizijskom mrežom smatra se televizija Fox koju je osnovao Rupert Murdoch. »80-ih i 90-ih godina prošlog stoljeća Murdoch je okupio brojne komunikacijske kompanije, uključujući radijske i televizijske postaje, video, filmske i produkcijske kuće te izdavačke kuće. Godine 1985. je stekao *Twentieth Century – Fox Film Corporation* [...] i kupio je nekoliko nezavisnih američkih televizijskih postaja od *Metromedia, Inc.* i onda je ujedinio ta dva ulaganja u novu tvrtku, *Fox, Inc.* [...]« (www.britannica.com).

Danas najstarija poznata i prva javna nacionalna televizija, BBC, počela je s emitiranjem redovnog programa 1936. godine (prema: Peruško, 2011: 149), a prve su televizijske vijest emitirane u siječnju 1948. godine (www.bbc.co.uk). Televizija je u kratkom roku postala središte kućanstava i na neki je način pokrenula otuđenje ljudi od stvarnosti. Ljudi su sve manje vremena provodili komunicirajući licem u lice, a sve su više gledali televiziju. Moglo bi se reći da se danas povijest ponavlja, samo u većem razmjeru, ako pogledamo korištenje interneta, pametnih telefona i društvenih mreža.

1.5. Suvremeni mediji

Kroz povijest se pokazalo da svaki novi medij koji se pojavi, na neki način uspije opstati s dotad postojećim medijima. Smatramo da je jedan od najuvjerljivijih, a i trenutno aktualnih, primjera i pitanja hoće li internetski portali izbaciti novine s tržišta? Činjenica je da fizičke novine danas ne uživaju popularnost kao prije pojave internetskih portala, no one se i dalje proizvode i prodaju. Bez obzira na to što možda čitaju vijesti i na *online* portalima, velik broj ljudi i dalje preferira primiti novine u ruke i listati ih uz jutarnju kavu.

Valja dodati da se internet može promatrati kao platformu za nove medije kao što su: *online news* portali, društvene mreže koje su dovele do revolucije u brzini komunikacije, video preglednike, *online* oglasnike, internetske radio stanice i sve popularnije televizije na zahtjev. Isto kao što je pojava tiska dovela do revolucionarnog izuma tiskarskog stroja, tako su i sve gore navedene pojave pridonijele značajnom razvoju tehnologije. Samom pojavom novih medija došlo je i do potrebe za novim radnim mjestima, pa tako danas imamo stručnjake za odnose s javnostima, *community manager* i slična zanimanja koja prije petnaestak godina nisu bila ni zamisliva.

Osim što su novi mediji doveli do tehnološkog napretka, kako navodi Kolar (2012: 245), oni »donose i promjene u načinu mišljenja i življenja. Tako npr. dnevni tisak, napominju autori, „nije samo odražavao interese društva, već ih je i oblikovao“. Koliko su promjena u način življenja, posebice provođenja slobodnog vremena, unijeli televizija i internet svima je jasno, jednako kao i koliko je promjena u način komuniciranja unijela mobilna telefonija«.

Le Corbusier (prema: Fang, 1997: 140), francuski arhitekt, moderan je dom nazvao "stroj za življenje". »Sve što se ukopčava u zid ili viri iz njega, čini dio tog stroja. Međutim, moramo razlikovati ne-komunikacijske strojeve od onih koji služe za komunikaciju. [...] uređaji za komunikaciju nas mentalno odvođe izvan našeg doma« (Fang, 1997: 140). Tako primjerice jednim klikom na YouTubeu možemo otputovati u najudaljenije dijelove svijeta ili se pak putem društvenih mreža čuti i vidjeti s rodbinom i prijateljima koji žive u drugim gradovima ili državama.

Jednako koliko nam je tehnologija omogućila brzu komunikaciju na daljinu, toliko je i utjecala na otuđenje i promjene u društvu. Fang (1997: 190) navodi da se revolucija u komunikaciji preslikava na tri važna područja: »1. [...] omogućila nam je nove medije i nove načine komunikacije te nam je samim time ponudila više mogućnosti, ali nas je ujedno i udaljila od obitelji i prijatelja. 2. Interaktivnost koja pruža korisnicima više kontrole nad informacijama i zabavnim sadržajem koji se emitira. Interaktivnost također povezuje ljude

koji će zauvijek ostati nevidljivi, neprimjetni, bestjelesni pisci jedni drugima putem e-maila i oglasnih ploča. 3. Ono čini udaljene veze osobnim aktivnostima. Ljudi, više nego prije, mogu raditi od kuće, učiti, kupovati, pa čak tako unositi i zabavu u svoj dom, što bi moglo potresti društvo više od industrijske revolucije, ali u suprotnom smjeru».

Suvremeni se mediji nisu mogli razviti bez interneta, a njegova povijest seže u 1958. kada je započet njegov razvoj u sklopu vojne industrije. Tada je Američko Ministarstvo obrane osnovalo Agenciju za napredne istraživačke projekte (DARPA – Defence Advanced Research Project Agency) s ciljem stjecanja tehnološke vojne nadmoći nad Sovjetskim savezom. ARPAnet je nastao kao projekt jednog manjeg odjela ARPA-e. Ured za tehnologiju obrade informacija (IPTO – Information Processing Techniques Office) je poticao istraživanje na području interaktivnog računarstva» (Hajdarović, 2006).

»ARPAnet je konačno zaživio u listopadu 1969. godine. Prvu komunikaciju su ostvarili Leonard Kleinrock's research center s University of California u Los Angelesu i Douglas Engelbart's center sa Stanford Research Instituta» (Hajdarović, 2006).

Upravo se zbog toga 1969. uzima kao godina 'pravog' početka razvoja interneta. Početkom 70-ih godina prošlog stoljeća poslan je i prvi e-mail, koji je tada predstavljao najlakši način za komuniciranje na daljinu. Danas se mailovi više-manje koriste u poslovnoj, a sve manje u privatnoj komunikaciji. Za privatnu komunikaciju razvijene su društvene mreže koje nam pružaju mnogo više mogućnosti kao što su trenutno dijeljenje fotografija, videa i misli sa svim svojim prijateljima ili pratiteljima odjednom.

Razvojem interneta počeli su se pojavljivati i *online news* portali koji su u svojim začecima zapravo bili samo kopija ili preslika tiskanih izdanja. Tada informacije nisu bile dostupne na dlanu kao danas, a internetski portali se nisu osvježavali i upotpunjavali informacijama iz minute u minutu.

2. Povijest medija u Hrvatskoj

2.1. Tisak

Gordana Vilović u Uvodu u medije (prema: Peruško, 2011: 67) navodi da su Hrvati po pitanju novina za Europom kasnili čak dvjesto godina. »[...] razlozi leže u općoj društvenoj nerazvijenosti, velikom broju nepismenih, problemima s jezikom. Naime, prve dnevne novine, koje se pojavljuju u Zagrebu u 18. stoljeću, bile su na latinskom jeziku«.

Novine *Kraljski Dalmatin* smatraju se prvim novinama na hrvatskom jeziku, iako su bile dvojezične; »Prva novina tiskana na hrvatskom jeziku bila je dvojezična, s talijanskim i hrvatskim tekstom u usporednim stupcima, službeno glasilo dalmatinske vlade odnosno francuske uprave« (Maštrović, prema: Lipovčan, 2006: 23). Kako navodi Maštrović (2006: 23) ove su novine izlazile u Zadru: »Prvi broj izašao je 12. srpnja 1806. a posljednji 1. travnja 1810. Izlazio je tjedno, a od sredine 1809. povremeno. [...] Ukupno je objavljeno 176 brojeva (1392 stranice), u nakladi od oko 600 primjeraka«.

Danas se vijesti uglavnom preuzimaju iz agencija kao što je Hina zbog jednostavnijeg prikupljanja i razvrstavanja informacija po važnosti i rubrikama. Vodopija (2006: 133) je objasnio kako funkcionira rad s agencijskim informacijama u jednoj hrvatskoj novinskoj agenciji: »U redakciji Hinine vijesti razvrstava jedan koordinator prema rubrikama kako bi se izbjegli "dupljaci" ili dvostruko objavljivanje jedne te iste informacije u različitim rubrikama. Jedino vanjska politika i športska redakcija sami – jer su to doista odijeljene informacije – uzimaju sami ono što hoće, osim u slučaju posebnih događaja kada vanjska politika, što je sve češće, zna doći u prednji dio lista. Uloga novinskih agencija, ali i interneta, sve je veća u pokrivanju inozemstva zato što si hrvatske novine više nisu u stanju priuštiti luksuz da imaju vanjsku dopisničku mrežu«.

2.2. Radio i televizija

Kao novi medij, Radio Zagreb je započeo s emitiranjem 15. svibnja 1926. godine i bilo je to »prvo radijsko emitiranje u ovom dijelu Europe« (Mučalo, 2002: 25). Mučalo dalje u tekstu spominje da tiskani mediji nisu bili sretni zbog pojave »govornog novinarstva«, no danas je vidljivo da je koegzistencija ove dvije vrste medija moguća.

Prvo emitiranje trajalo je nešto kraće od dva sata, a »program je počeo himnom »Lijepa naša« koju je na klaviru odsvirao Krsto Odak. Spikerica Božena Begović najavila je početak Radio Zagreba te koncert koji je trebao uslijediti« (Mučalo, 2002: 25). Iako je radio danas zasigurno brži medij od tiska i vješto ispunjava svoju informativnu ulogu, u početku to

nije bilo tako. Naime, kako navodi autorica (Mučalo, 2002: 29) vijesti su bile najlošiji dio radijskog programa. »[...] radijsko se rukovodstvo, od samog početka emitiranja, opredijelilo za emitiranje vijesti kroz pregled najznačajnijih svjetskih događaja. [...] prepisivane su već objavljenje vijesti i čitane u radijskom programu. Radio Zagreb nije imao svojih novinara niti svojih izvora vijesti« (Mučalo, 2002:29). Svoj su nedostatak informativne uloge opravdavali činjenicom da mnogi možda ne znaju razlikovati važno od nevažnog, dakle, na radio su gledali kao na svojevrsan filter informacija.

Radio u Hrvatskoj je od početka izuzetno napredovao, a danas u Hrvatskoj, prema nekim podacima, postoji preko 140 radijskih postaja. Sukladno svjetskim trendovima, točno 30 godina nakon radija, započelo je i prvo televizijsko emitiranje.

Kako pišu na svojim stranicama (www.hrt.hr), »15. svibnja 1956., televizijska slika iz Beča preko Graza i Slovenije stigla je u Zagreb«. Televizija se tada, naravno, smatrala čudom tehnologije, kao i njezin prethodnik radio. Kao i svaki početak, tako ni ovaj televizijski nije bio jednostavan pa su se »pioniri televizije oslanjali [...] na skromne mogućnosti odašiljača u hotelu Tomislavov dom na Sljemenu [...]«, a na samom je početku bio reemitiran program televizije RAI 1 (prema: www.hrt.hr). No već iste godine, samo nekoliko mjeseci nakon početka emitiranja, Televizija Zagreb je uživo prenosila otvorenje Zagrebačkog velesajma.

Hrvatska radio-televizija danas ima četiri televizijska programa, a uz njih postoje još mnoge lokalne, ali i nacionalne televizijske postaje. Ono što Letica (2003: 29) spominje kao manu hrvatskih medija u samim počecima jest nedostatak raznovrsnosti, odnosno pluralizma u medijskom prostoru. Nakon kraja 20. stoljeća, kako piše autor (2007: 29) »uslijedilo je razdoblje u kojem smo bili zapljusnuti novim listovima svih kategorija i vrijednosti, u kojem su se pojavile, a i dalje se pojavljuju – usprkos svim političkim, financijskim, zakonskim i drugim teškoćama- nove komercijalne, privatne radijske i televizijske mreže i postaje« što je označilo početak neophodnog pluralizma u medijskom prostoru.

2.3. Suvremeni mediji

Danas gotovo sve dnevne, tjedne i mjesečne tiskovine u Hrvatskoj imaju svoja *online* izdanja. Isto tako, sve veće televizijske i radijske postaje imaju svoje portale ili internetske stranice na

kojima objavljuju razne informacije i vijesti. Također je moguće gledati propuštene emisije, slušati radio *online* ili pak putem aplikacije.

U Hrvatskoj jedan od najčitanijih internetskih portala, Index.hr, nema svoje tiskano izdanje. Prednost takvih medija je ažurnost, brzina, mogućnost mijenjanja ili dopunjavanja informacija iz sekunde u sekundu, ali i mogućnost sudjelovanja građana u komentarima.

Isto kao što postoje magazini namijenjeni isključivo ženama, muškarcima ili pak tinejdžerima, tako danas postoje i internetski portali posvećeni isključivo jednoj tematici. Neki od takvih portala u Hrvatskoj su: zadovoljna.hr, teen385.com, journal.hr, menshealth.hr i brojni drugi. Stoga možemo reći da Hrvatska sa suvremenim medijima ne kaska za ostatkom svijeta, kako je bilo na samom početku s pojavom novina.

3. Metodologija istraživanja i hipoteze

U svrhu ovog istraživanja korištena je metoda ankete. Istraživanje je provedeno na četiri fakulteta u Hrvatskoj, koji su posvećeni studijskim programima usmjerenima na rad u medijima i srodnim zanimanjima, te nude razne mogućnosti za medijsko obrazovanje. U anketi su sudjelovali studenti Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, studenti Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, studenti Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku i studenti Sveučilišta u Dubrovniku.

Anketa se sastoji od ukupno trinaest pitanja, od kojih je devet s ponuđenim odgovorom sa samo jednim točnim. Na preostala su pitanja studenti odgovarali na za to predviđenu crtu. U istraživanju su dobrovoljno sudjelovali studenti preddiplomskih studija gore navedenih fakulteta.

U istraživanju je ukupno sudjelovalo 235 studenata: 49 s Hrvatskih studija, 68 s Fakulteta političkih znanosti, 53 sa Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku i 65 sa Sveučilišta u Dubrovniku.

3.1. Metodologija

Prije provođenja istraživanja, postavljene su dvije hipoteze:

1. Hrvatski studenti znaju više o povijesti domaćih medija nego o općoj povijesti medija.

2. Broj kolegiya o povijesti medija utječe na poznavanje opće povijesti medija.

U svrhu potvrđivanja ili opovrgavanja hipoteza provedena je anketa u pisanom obliku i u kontroliranim uvjetima. Svi su sudionici imali jednake uvjete prilikom ispunjavanja ankete, od koje su mogli odustati u svakome trenutku, jer je bila dobrovoljna.

Anketa, kako navodi Milas, (2005: 395) je »[...] poseban oblik ne-eksperimentalnog istraživanja [...]«. Autor (2005: 395) napominje da se metoda ankete može koristiti za prikupljanje raznih informacija, stoga ih je izuzetno teško klasificirati. Ovaj je upitnik bio strukturiran, odnosno, od ispitanika se tražio točno određen odgovor, a nisu se istraživali njihovi stavovi ili mišljenja.

Ciljana populacija ovog istraživanja bili su studenti preddiplomskih studija komunikologije, novinarstva te medija i kulture u Hrvatskoj. Uzorak na kojem je provedeno istraživanje odabran je isključivo zbog prirode pitanja koje se istraživalo, a to je poznavanje opće povijesti medija i povijesti medija u Hrvatskoj, dakle, ispitanici su izabrani na temelju njihovog odabira obrazovanja.

3.2. Rezultati istraživanja

U daljnjem ćemo tekstu prvo analizirati rezultate istraživanja sa svakog od navedenih fakulteta pojedinačno kako bismo za svaki mogli opovrgnuti ili potvrditi postavljene hipoteze. Nakon toga ćemo analizirati sveukupne rezultate istraživanja kako bismo mogli donijeti zaključak za sve studente koji su u njoj sudjelovali. U drugom će dijelu naglasak biti stavljen na to utječe li broj povijesnih kolegiya na razinu poznavanja opće povijesti medija.

Anketa je bila podijeljena na dvije veće cjeline: poznavanje opće povijesti medija i poznavanje povijesti medija u Hrvatskoj. Prvi dio ankete, onaj o poznavanju opće povijesti medija, imao je tri ponuđena odgovora na svako pitanje, dok dio o poznavanju povijesti medija u Hrvatskoj nije imao ponuđene odgovore već su studenti svoj odgovor morali napisati na praznu crtu. Pitanje koje glasi: „Nabroj 5W“ svrstali smo u zasebnu kategoriju, što zbog jednostavnijeg postavljanja omjera, što zbog toga što pitanje nije direktno povezano s poznavanjem povijesti medija.

Za svaki će fakultet biti prikazan i popis kolegija koji se vezuju uz povijest medija. Na temelju toga je moguće doći do zaključka poznaju li povijest medija bolje studenti koji imaju više povijesnih kolegija.

3.2.1. Hrvatski studiji

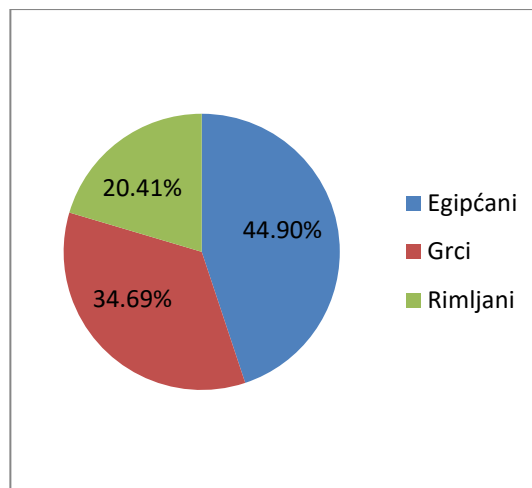
U istraživanju na Hrvatskih studijima sudjelovalo je 49 studenata od kojih je 40 (81,63%) bilo ženskog spola i 9 (18,37%) muškoga. Svi su ispitanici u trenutku ispunjavanja ankete bili studenti preddiplomskog studija komunikologije. Njih 9 (18,37%) je bilo prva godina, 19 (38,78%) druga godina i 21 (42,86%) treća godina.

Tijekom preddiplomskog studija komunikologije na Hrvatskim studijima izvode se sljedeći obavezni kolegiji koji se dotiču povijesti medija: Opća povijest medija i komunikacije, Uvod u novinarstvo, Teorije i sustavi radijskog komuniciranja te Teorije i sustavi televizijskog komuniciranja. Dio ispitanih studenata je na nižim godinama preddiplomskog studija također imao kolegij „Povijest medijske komunikacije u Hrvatskoj“.

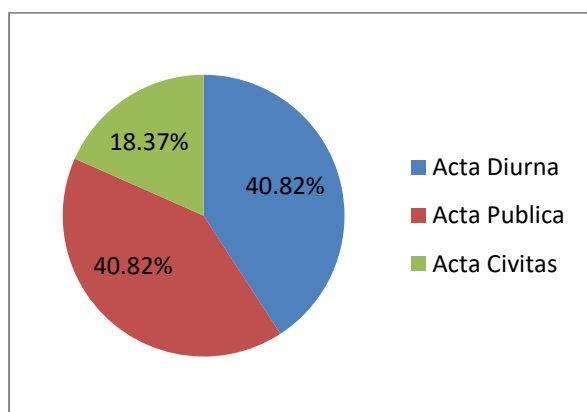
U dijelu u kojem se ispitivalo poznavanje opće povijesti medija, studenti Hrvatskih studija su ponudili, na svih devet pitanja, ukupno 237 (32,59%) točnih odgovora, jedan (0,14%) student je propustio ponuditi odgovor na jedno od devet pitanja, a netočnih je odgovora bilo 489 (67,26%). Na dio ankete koji se odnosio na poznavanje povijesti hrvatskih medija bilo je ponuđeno ukupno 58 (39,46%) točnih odgovora, 53 (36,05%) netočnih, sveukupno je bilo 19 (12,93%) pitanja bez ponuđenog odgovora, a njih 17 (11,56%) je odgovoreno djelomično točno¹. Analiza svakog pitanja pojedinačno slijedi u nastavku.

¹ Djelomično točan odgovor je kriterij koji je primjenjiv samo na posljednjem pitanju koje je za točan odgovor zahtijevalo i točno ime i točnu godinu.

Narod koji je prvi otkrio pismo koje je utjecalo na ostala pisma na europskom tlu su Grci (Slika 1.1). Ukupno je 32 (65,31%) studenta na ovo pitanje odgovorilo netočno, dok je tek njih 17 (34,69%) odgovorilo točno. Najčešći pogrešan odgovor, koji je ponudilo 22 (44,9%) studenta je „Egipćani“, a drugi pogrešan odgovor, koji je ponudilo 10 studenata (20,41%) bio je „Rimljani“.

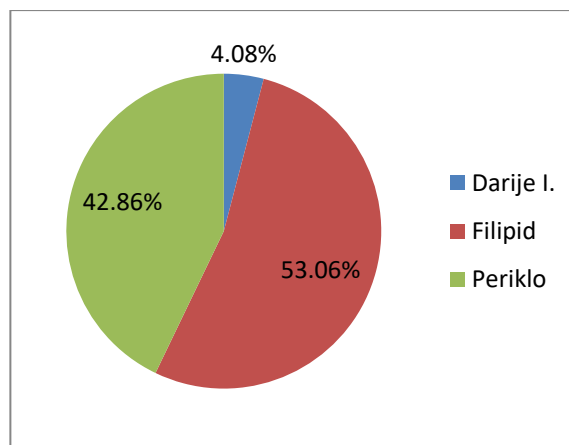
Slika 1.1 Tko je otkrio pismo

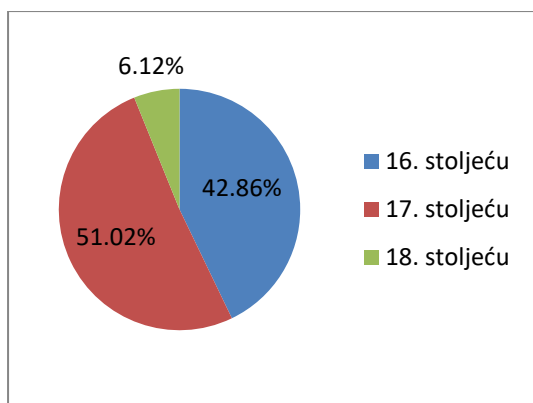
Slika 1.2 Naziv prvih rimskih novina

Gaj Julije Cezar je 59. g. pr. Kr. uveo prve rimske novine pod nazivom „Acta Diurna“ (Slika 1.2). Točan odgovor na ovo pitanje ponudilo je 20 (40,82%) studenata, dok je netočno odgovorilo njih 29 (59,19%). Jednako kao i točan odgovor, 20 (40,82%) je studenata odgovorilo „Acta Publica“, a njih 9 (18,37%) je odgovorilo „Acta civitas“.

Prvim se reporterom smatra Filipid (Slika 1.3) za kojeg kažu da je trčao maraton kako bi dostavio vijest o vojnoj pobjedi. Na ovo je pitanje točno odgovorilo 26 (53,06%) studenata, dok je njih 23 (46,94%) odgovorilo netočno. Prvo reporterstvo s grčkim vojskovođom i govornikom Periklom povezao je 21 (42,86%) student, a njih 2 (4,08%) s perzijskim kraljem Darijem I.

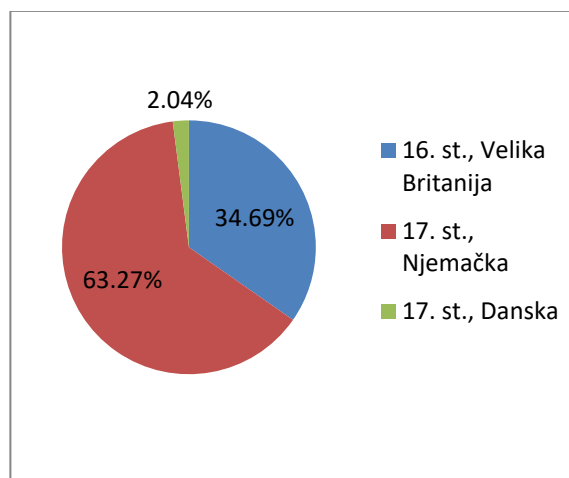
Slika 1.3 Prvi reporter u povijesti

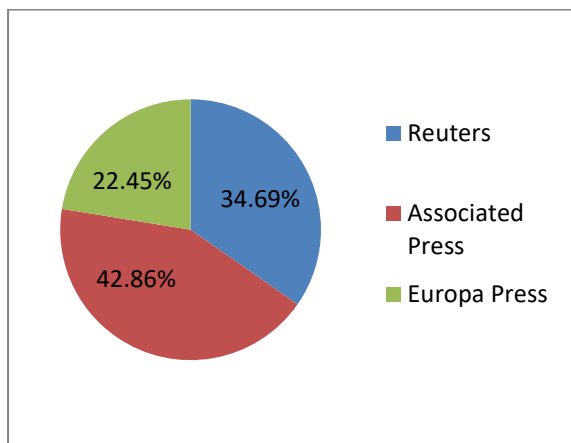
Slika 1.4 Početak novinarstva

Prve tiskane novine su bile na njemačkom jeziku, a tiskane su u Strasbourgu, tadašnjoj Njemačkoj (Slika 1.5). Na pitanje je točno odgovorio 31 (63,27%) student. Netočno je odgovorilo ukupno 18 (36,73%) ispitanika; 17 (34,69%) je prve tiskane novine povezalo sa 16. stoljećem i Velikom Britanijom, dok je jedan student (2,04%) prve tiskane novine povezao s Danskom u 17. stoljeću.

Početak novinarstva (Slika 1.4) je sa 17. stoljećem točno povezalo 25 (51,02%) ispitanika. Na pitanje su pogrešno odgovorila 24 (48,98%) ispitanika; 21 (42,86%) je početak novinarstva povezalo sa 16. stoljećem, dok je njih troje (6,12%) taj događaj povezalo s 18. stoljećem.

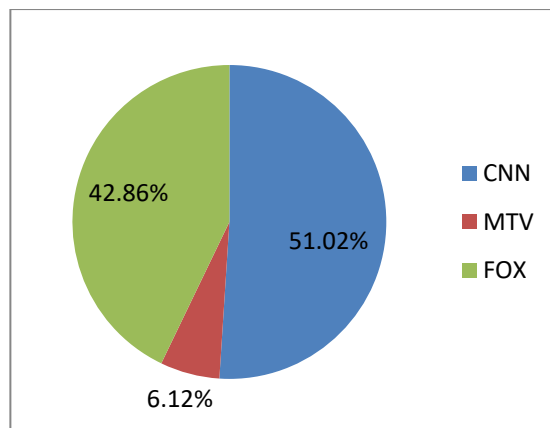
Slika 1.5 Zemlja prvih tiskanih novina

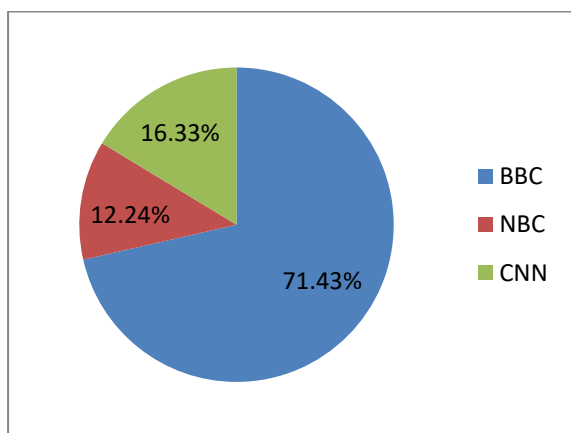
Slika 1.6 Prva novinska agencija

Zbog lakšeg i jeftinijeg prikupljanja informacija u New Yorku je prije više od 170 godina osnovana prva novinska agencija, Associated Press (Slika 1.6), što je znao 21 (42,86%) ispitanik. Ukupno 28 (57,14%) ispitanika je odgovorilo netočno; njih 17 (34,69%) je odgovorilo da je Reuters prva novinska agencija, a njih 11 (22,45%) da je to Europa Press.

Rupert Murdoch je najpoznatiji televizijski mogul, vlasnik i osnivač televizijske mreže Fox (Slika 1.7). Na pitanje koju je televizijsku mrežu on osnovao 28 (57,14%) studenata je odgovorilo netočno, dok je njih 21 (42,86%) odgovorilo točno. Više od polovice ispitanika, njih 25 (51,02%) je odgovorilo CNN, a njih troje (6,12%) MTV.

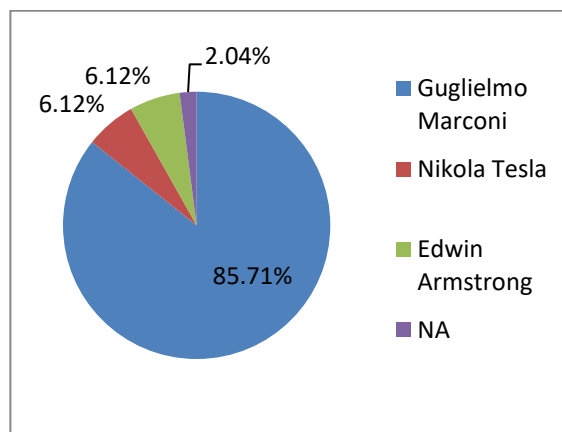
Slika 1.7 Televizijska mreža Ruperta Murdocha

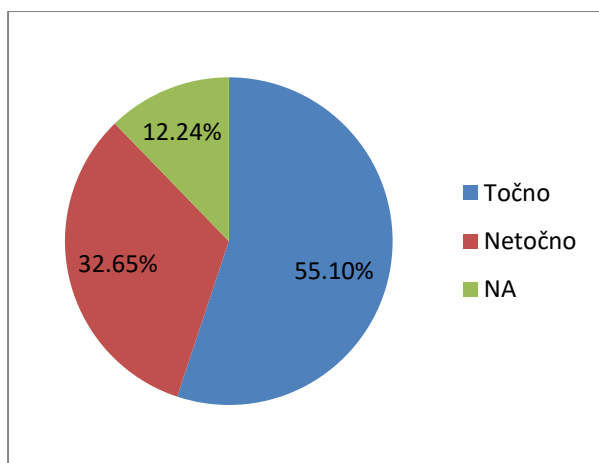
Slika 1.8 Prva javna nacionalna televizija

Prva javna nacionalna televizija započela je emitiranje 1936. godine (Slika 1.8). O kojoj je televiziji riječ znalo je 35 (71,43%) studenata, a njih ukupno 14 (28,57%) je odgovorilo netočno; 8 (16,33%) ispitanika je odgovorilo da je to CNN, dok je njih 6 (12,24%) odgovorilo da je to NBC.

Iako postoje brojne rasprave o tome tko je zapravo izumio radio, pravim se izumiteljem smatra Guglielmo Marconi (Slika 1.9), a taj je odgovor ponudilo 42 (85,57%) studenta. Netočno je odgovorilo 7 (14,28%) studenata, od kojih je troje (6,12%) izum radija povezano s Nikolom Teslom, također troje (6,12%) s Edwinom Armstrongom, a jedan (2,04%) student nije ponudio odgovor.

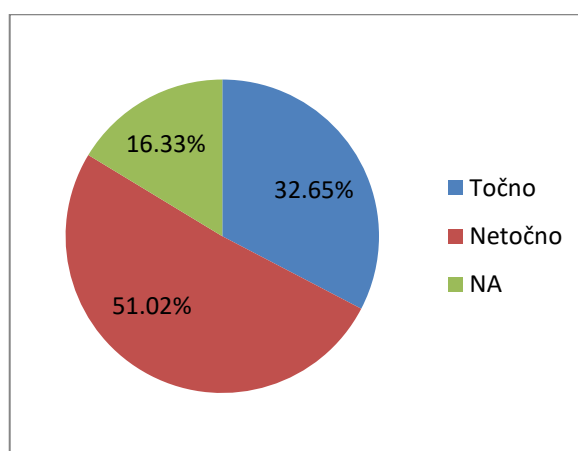
Slika 1.9 Izumitelj radija

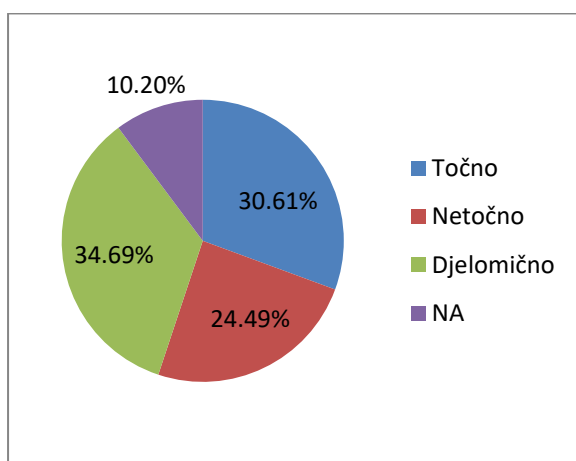
Slika 1.10 Prve novine na hrvatskom jeziku

Prve novine na hrvatskom jeziku su bile Kraljski Dalmatin (1.10). Bile su to tjedne novine na hrvatskom i talijanskom, a izlazile su svega četiri godine. Točan odgovor na ovo pitanje ponudilo je 27 (55,1%) ispitanika, dok je njih 16 (32,65%) odgovorilo netočno, a 6 (12,24%) ih nije ponudilo odgovor.

Radiotelevizija Zagreb, danas HRT, započela je s emitiranjem 15. svibnja 1956. godine (Slika 1.11). Više od pola ispitanika, njih 25 (51,02%) nije znalo povezati početak emitiranja s godinom, dok je njih 16 (32,65%) odgovorilo točno, a osmero (16,33%) nije ponudilo nikakav odgovor.

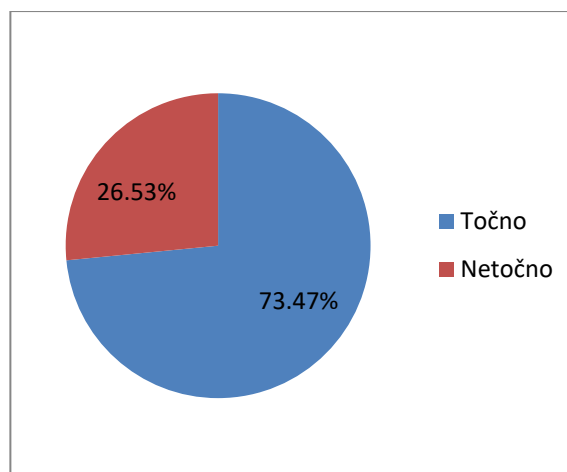
Slika 1.11 Početak emitiranja HRT-a

Slika 1.12 Prva radijska postaja u Hrvatskoj

Prva radijska postaja u Hrvatskoj bila je Radio Zagreb, a s emitiranjem je počela 15. svibnja 1926. godine (1.12). U cijelosti točan odgovor (i godina i naziv) dalo je 15 (30,61%) ispitanika, dok je njih 17 (34,69%) ponudilo djelomično točan odgovor (ili godinu ili naziv). Netočno je odgovorilo 12 (24,49%) studenata, a njih 5 (10,2%) nije ponudilo nikakav odgovor.

Studenti su trebali navesti 5 W, odnosno: Who? Where? What? Why? i When? (ili: Tko? Što? Gdje? Kada? i Zašto?) (Slika 1.13). Nepotpune ili netočne odgovore dalo je 13 (26,53%) studenata Hrvatskih studija, dok je njih 36 (73,47%) odgovorilo točno.

Slika 1.13 5W

Kada u omjer stavimo točne odgovore na pitanja o općoj povijesti medija, kojih je bilo ukupno 237 (32,59%) i odgovor na pitanja o povijesti medija u Hrvatskoj, kojih je bilo 58 (39,46%), možemo zaključiti da je za studente komunikologije na Hrvatskim studijima potvrđena prva hipoteza. Odnosno, studenti komunikologije na Hrvatskim studijima bolje poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija.

3.2.2. Fakultet političkih znanosti

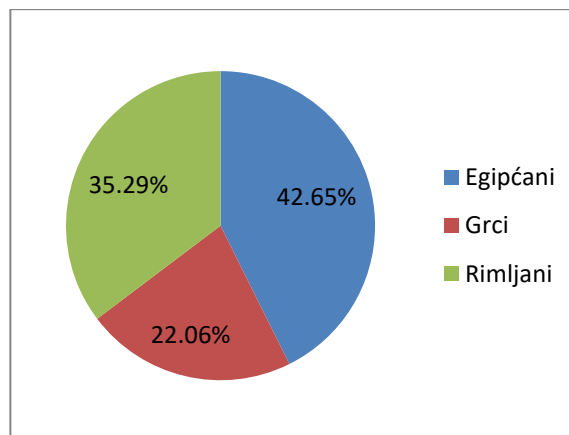
U istraživanju na Fakultetu političkih znanosti sudjelovalo je ukupno 68 studenata od kojih je 15 (22,06%) bilo muškoga, a 53 ženskog spola (77,94%). Svi sudionici su bili studenti preddiplomskog studija novinarstva. Njih 34 (50%) bili su studenti prve godine, a druga polovica studenata je bilo s treće godine studija.

Tijekom preddiplomskog studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu izvode se sljedeći kolegiji koji se dotiču povijesti medija: Uvod u novinarstvo, Osnove radija, Osnove televizije i Osnove tiskanih medija.

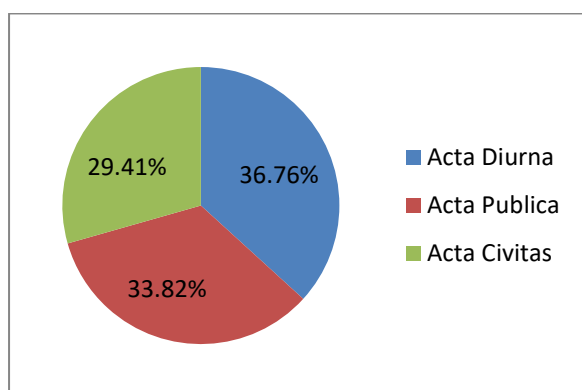
U dijelu u kojem se ispitivalo poznavanje opće povijesti medija, studenti novinarstva su na svih devet pitanja ponudili ukupno 291 (29,97%) točan odgovor, pet (0,51%) je studenata propustilo ponuditi odgovor na jedno od devet pitanja, a netočnih je odgovora bilo 680 (69,52%). Na dio ankete koji se odnosio na poznavanje povijesti hrvatskih medija bilo je ponuđeno ukupno 28 (13,73%) točnih odgovora, 145 (71,08%) netočnih, na sveukupno 12

(5,88%) pitanja studenti nisu ponudili odgovore, a 19 (9,31%) odgovora je bilo djelomično točno². Analiza svakog pitanja pojedinačno slijedi u nastavku.

Otkriće pisma koje je kasnije utjecalo na razvoj ostalih pisama na europskom tlu s Grcima je točno povezalo 15 (22,06%) studenata (Slika 2.1). Na pitanje su netočno odgovorila 53 (77,94%) studenta. Najviše, njih 29 (46,65%) je zaokružilo odgovor „Egipćani“, zatim njih 24 (35,29%) „Rimljani“, a najmanje je studenata zaokružilo točan odgovor.

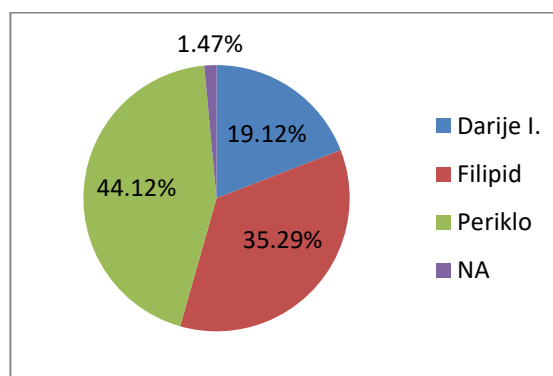
Slika 2.1 Tko je otkrio pismo

Slika 2.2 Naziv prvih rimskih novina

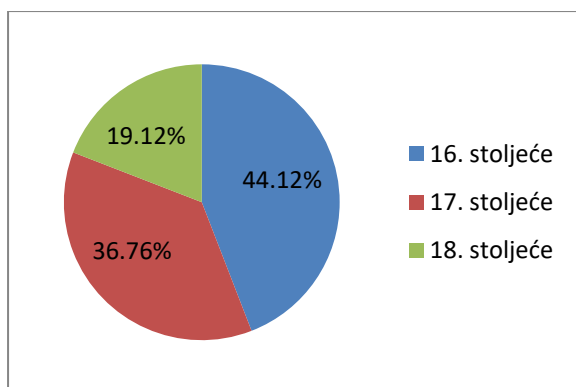
Prve rimske novine nosile su naziv „Acta Diurna“, što je točno odgovorilo 25 (36,76%) studenata (Slika 2.2). Na pitanje su netočno odgovorila ukupno 43 (63,23%) studenta, od kojih je 23 (33,82%) zaokružilo odgovor „Acta Publica, a njih 20 (29,41%) „Acta Civitas“

Prvim reporterom se smatra Filipid, što su znala 24 (35,29%) studenta (Slika 2.3). Na pitanje su netočno odgovorila 43 (63,24%) studenta, a jedan (1,47%) student nije ponudio odgovor. Najčešći, a ujedno i netočan odgovor je bio Periklo, što je odgovorilo 30 (44,12%) studenata, a njih 13 (19,12%) je odgovorilo Darije I.

Slika 2.3 Prvi reporter u povijesti

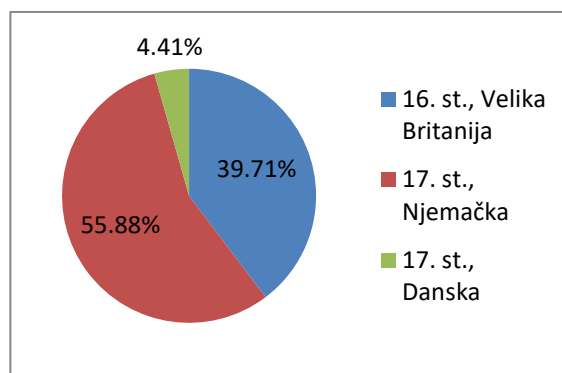
² Djelomično točan odgovor je kriterij koji je primjenjiv samo na posljednjem pitanju koje je za točan odgovor zahtijevalo i točno ime i točnu godinu.

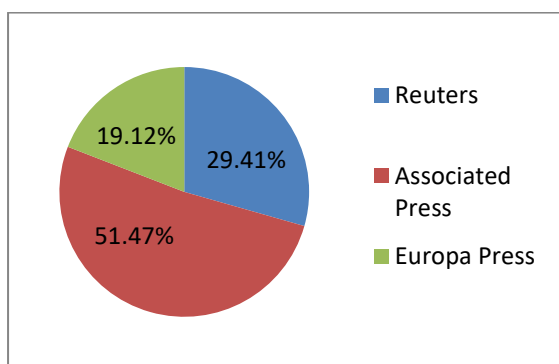
Slika 2.4 Početak novinarstva

Novinarstvo se veže za početak 17. stoljeća, a to je znalo 25 (36,76%) studenata (Slika 2.4). Na ovo su pitanje netočno odgovorila ukupno 43 (63,24%) studenta. Najčešći odgovor je bio „16. stoljeće“, što je zaokružilo 30 (44,12%) studenata, zatim slijedi točan odgovor, a njih 13 (19,12%) odgovorilo je da je novinarstvo počelo u 18. stoljeću.

Prve tiskane novine izašle su u Njemačkoj u 17. stoljeću, što je točno odgovorilo 38 (55,88%) studenata (Slika 2.5). Netočno je odgovorilo ukupno 30 (44,12%) studenata, od kojih je njih 27 (39,71%) prve tiskane novine povezalo s Velikom Britanijom u 16. stoljeću, a njih troje (4,41%) s Danskom u 17. stoljeću.

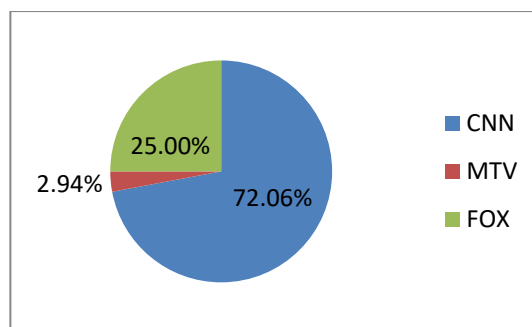
Slika 2.5 Zemlja prvih tiskanih novina

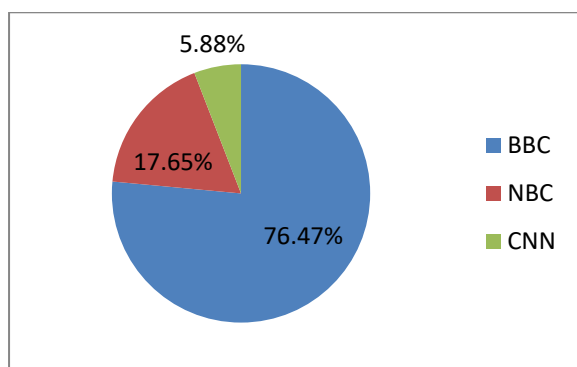
Slika 2.6 Prva novinska agencija

Prva novinska agencija bila je Associated Press, a to je znalo 35 (51,47%) studenata (Slika 2.6). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 33 (48,53%) studenta; 20 (29,41%) je odgovorilo „Reuters“, a njih 13 (19,12%) je kao prvu novinsku agenciju zaokružilo „Europa Press“.

Rupert Murdoch je vlasnik i osnivač televizijske mreže Fox, što je znalo 17 (25%) studenata (Slika 2.7). Netočno je odgovorio 51 (75%) ispitanik; njih 49 (72,06%) je odgovorilo „CNN“, dok je dvoje (2,94%) Ruperta Murdocha povezalo s glazbenom televizijom MTV.

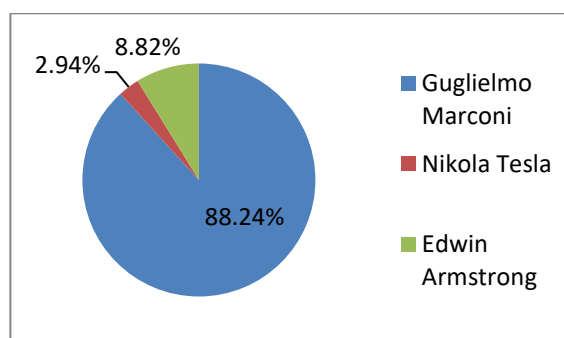
Slika 2.7 Televizijska mreža Ruperta Murdocha

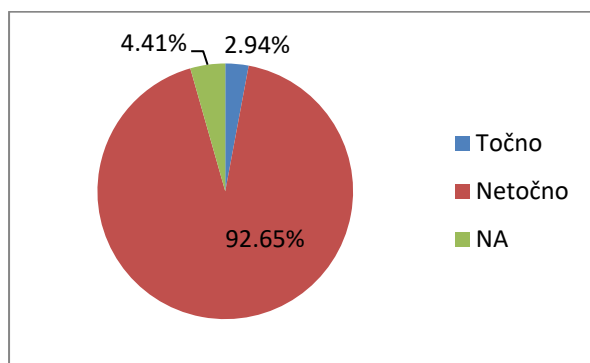
Slika 2.8 Prva javna nacionalna televizija

Na pitanje koja je od navedenih prva javna i nacionalna televizija, točno je odgovorilo 52 (76,47%) studenta (Slika 2.8). Netočan odgovor je zaokružilo ukupno 16 (23,53%); njih 12 (17,65%) je odgovorilo „NBC“, a četvero (5,88%) „CNN“.

Radio je izumio Guglielmo Marconi (Slika 2.9), a na to je pitanje najviše studenata odgovorilo točno, njih 60 (88,24%). Netočno je odgovorilo ukupno 8 (11,76%); od njih je dvoje (2,94%) odgovorilo „Nikola Tesla“, a njih 6 (8,82%) „Edwin Armstrong“.

Slika 2.9 Izumitelj radija

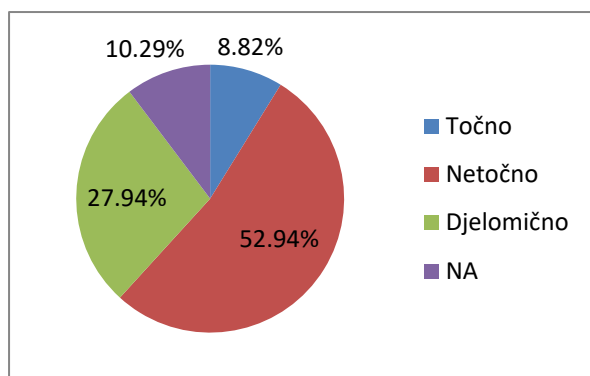
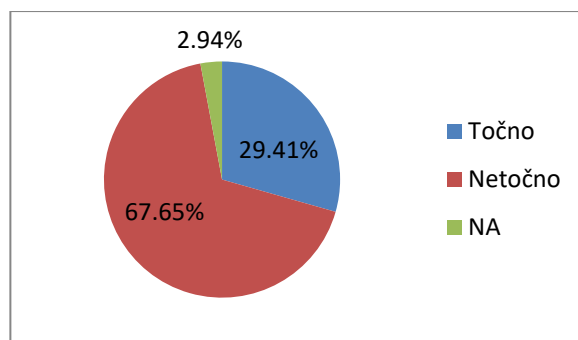

Slika 2.10 Prve novine na hrvatskom jeziku

Točan odgovor na pitanje koje su bile prve novine na hrvatskom jeziku ponudilo je dvoje (2,94%) studenata (Slika 2.10). Na pitanje je netočno odgovorilo 63 (92,65%) studenta, a njih troje (4,41%) nije ponudilo nikakav odgovor.

Današnji HRT je s emitiranjem televizijskog programa počeo 1956. godine, a to je znalo 20 (29,41%) studenata (Slika 2.11). Na ovo je pitanje netočno odgovorilo 46 (67,65%) studenata, a njih dvoje (2,94%) nije ponudilo odgovor.

Slika 2.11 Početak emitiranja HRT-a

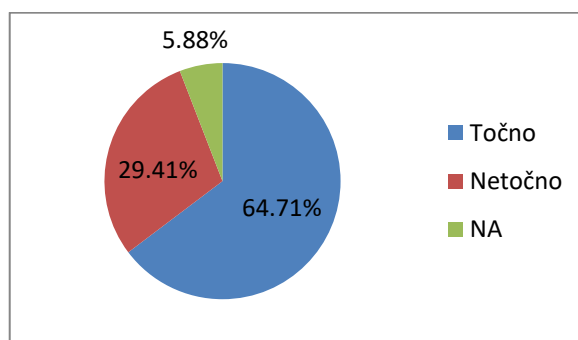

Slika 2.12 Prva radijska postaja u Hrvatskoj

Da bi se odgovor na ovo pitanje priznao kao točan, studenti su trebali napisati naziv i godinu početka emitiranja prve radijske postaje u Hrvatskoj, a to je znalo 6 (8,82%) studenata, dok je njih 36 (52,94%) odgovorilo netočno (Slika 2.12). Odgovor na pitanje nije ponudilo 7 (10,29%) studenata, a djelomično točno ih je odgovorilo 19 (27,94%).

Nepotpune ili netočne odgovore na pitanje „Nabrojite 5W“ ponudilo je 20 (29,41%) studenata, a njih četvero (5,88%) nije ponudilo nikakav odgovor (Slika 1.13). Potpuni odgovor na pitanje ponudila su 44 (64,71%) studenta.

Slika 1.13 5W

Kada u omjer postavimo točne odgovore na pitanja o općoj povijesti medija, kojih ima 291 (29,97%) i točne odgovore na pitanja o povijesti hrvatskih medija, kojih ima 28 (13,73%), možemo zaključiti da je za studente novinarstva Fakulteta političkih znanosti opovrgnuta prva hipoteza. Odnosno, studenti novinarstva su bolje upoznati s općom poviješću medija nego s poviješću medija u Hrvatskoj.

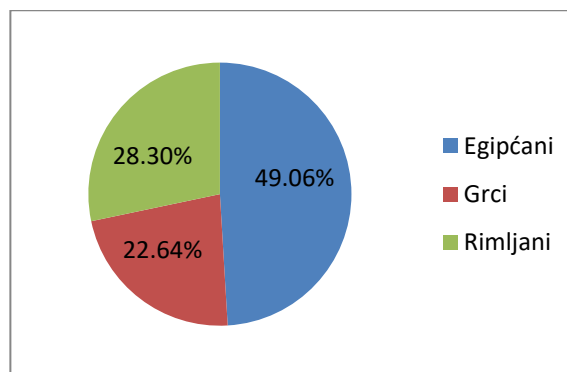
3.2.3. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera

Istraživanje na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku na Akademiji za umjetnost i kulturu sudjelovalo je ukupno 53 studenta od kojih je 12 (22,64%) bilo muškaraca, a 41 (77,36%) žena. Svi sudionici su bili studenti preddiplomskog studija s odsjeka za medije, kulturu i menadžment. Njih 12 (22,64%) bili su studenti prve godine, 16 (30,19%) studenti druge godine i njih 25 (47,17%) studenti treće godine.

Tijekom preddiplomskog studija na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, izvode se sljedeći kolegiji koji se dotiču povijesti medija: Osnove novinarstva, Povijest hrvatske kulture 1 i Povijest hrvatske kulture 2.

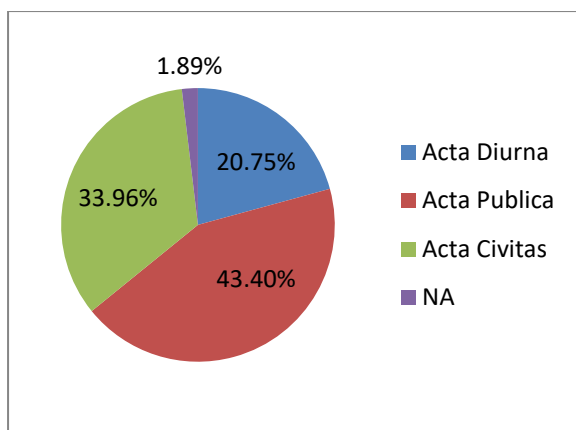
U dijelu u kojem se ispitivalo poznavanje opće povijesti medija, studenti su na svih devet pitanja ponudili ukupno 179 (33,77%) točnih odgovora, 11 (2,08%) je studenata propustilo ponuditi odgovor na jedno od devet pitanja, a netočnih je odgovora bilo 340 (64,15%). Na dio ankete koji se odnosio na poznavanje povijesti hrvatskih medija bilo je ponuđeno ukupno 11 (6,92%) točnih odgovora, 89 (55,97%) netočnih, na sveukupno 41(25,79%) pitanja studenti nisu ponudili odgovore, a 18 (11,32%) odgovora je bilo djelomično točno³. Analiza svakog pitanja pojedinačno slijedi u nastavku.

Na pitanje čije je pismo utjecalo na razvoj ostalih pisama na europskom tlu točno je odgovorilo 12 (22,64%) studenata (Slika 3.1). Netočno je odgovorio ukupno 41 (77,36%) student. Najčešći, a ujedno i netočan odgovor, bio je „Egipćani“ što je zaokružilo 26 (49,06%) studenata, a nakon njega najviše ih je zaokružilo „Rimljani“,

Slika 3.1 Tko je otkrio pismo

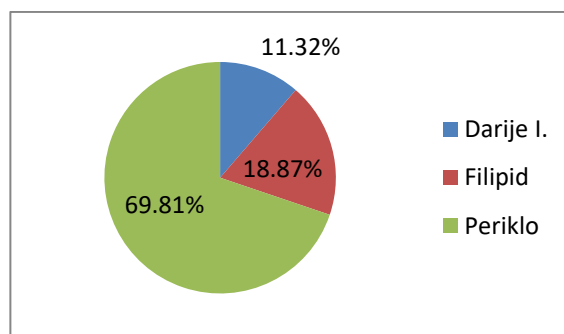
³ Djelomično točan odgovor je kriterij koji je primjenjiv samo na posljednjem pitanju koje je za točan odgovor zahtijevalo i točno ime i točnu godinu.

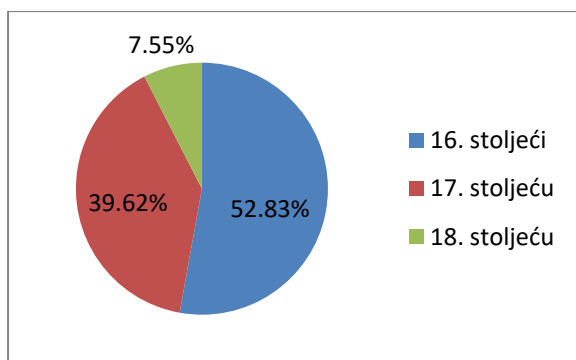
Slika 3.2 Naziv prvih rimskih novina

Prve rimske novine bile su „Acta Diurna“, što je znalo 11 (20,75%) studenata (Slika 3.2). Na pitanje je netočno odgovorio ukupno 41 (77,36%), dok 1 (1,89%) student nije odgovorio na pitanje. Najčešći odgovor bio je „Acta Publica“ kojeg je zaokružilo 23 (43,4%) studenta, a nakon njega „Acta Civitas“, što je odgovorilo 18 (33,96%) studenata.

Na pitanje o prvom reporteru točno je odgovorilo 10 (18,87%) studenata (Slika 3.3). Netočno je odgovorilo njih 43 (81,13%). Najviše je studenata zaokružilo odgovor „Periklo“, njih 37 (69,81%), a njih 6 (11,32%) je zaokružilo „Darije I“.

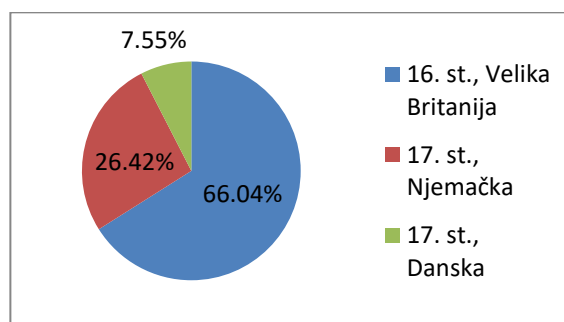
Slika 3.3 Prvi reporter u povijesti

Slika 3.4 Početak novinarstva

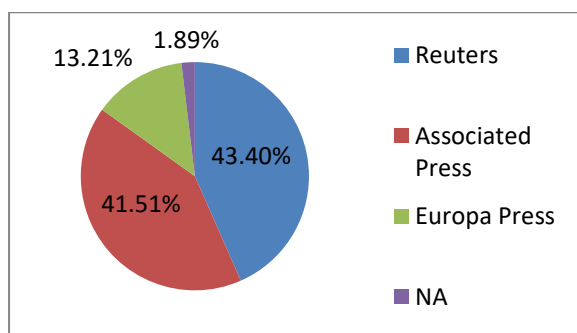
Početak novinarstva u 17. stoljeće je točno smjestio 21 (39,62%) student (Slika 3.4). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 32 (60,38%); njih 28 (52,83%) je početak novinarstva povezalo sa 16. stoljećem, a njih četvero (7,55%) s 18. stoljećem.

Prve tiskane novine je u 17. stoljeće u Njemačku točno smjestilo 14 (26,42%) studenata (Slika 3.5). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 39 (73,59%) studenata. Najčešći odgovor bio je „16. st., Velika Britanija“, što je zaokružilo 35 (66,04%) studenata, a njih 4 (7,55%) je zaokružilo „17.

Slika 3.5 Zemlja prvih tiskanih novina

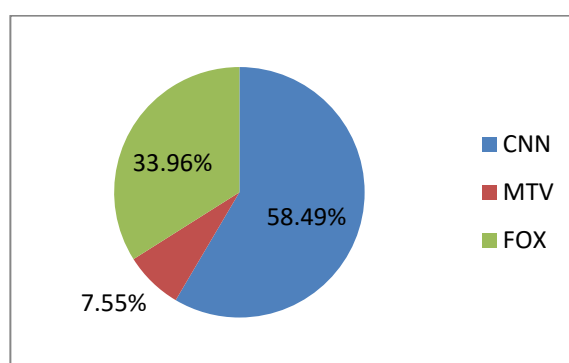
st., Danska“.

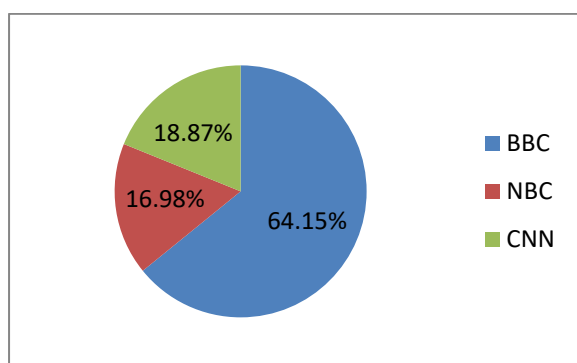
Slika 3.6 Prva novinska agencija

Na pitanje o prvoj novinskoj agenciji u svijetu točno su odgovorila 22 (41,51%) studenta (Slika 3.6). Netočno je odgovorilo ukupno 30 (56,61%) studenata, dok jedan (1,89%) nije odgovorio na pitanje. Najčešći odgovor je bio „Reuters“ 23 (43,4%), a zatim „Europa Press“ 7 (13,21%).

Ruperta Murdocha je s Fox televizijskom mrežom točno povezano 18 (33,96%) studenata (Slika 3.7). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 35 (66,04%) studenata. S CNN-om ga je povezo 31 (58,49%) student, a s MTV-om njih četvero (7,55%).

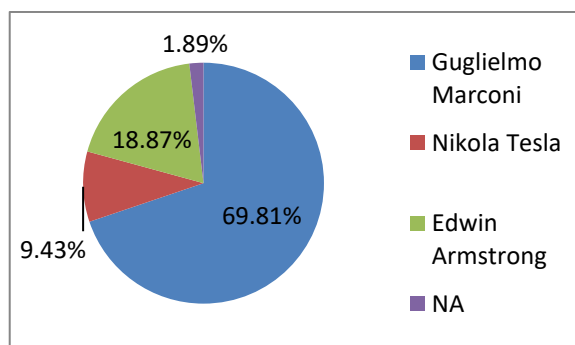
Slika 3.7 Televizijska mreža Ruperta Murdocha

Slika 3.8 Prva javna nacionalna televizija

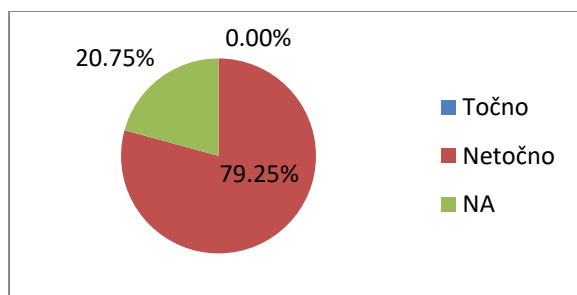
Prva javna, nacionalna televizija bila je BBC, što je znalo 34 (64,15%) studenta (Slika 3.8). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 19 (35,85%) studenata; njih 10 (18,87%) je odgovorilo „CNN“, a njih 9 (16,98%) „NBC“.

Izum radija je s Guglielmom Marconijem točno povezano 37 (69,81%) studenata (Slika 3.9). Netočno je odgovorilo ukupno 15 (28,3%) studenata, dok jedan (1,89%) nije odgovorio na pitanje. Radio je s Edwinom Armstrongom povezo 5 (9,43%) studenata, a njih 10 (18,87%) s Nikolom

Slika 3.9 Izumitelj radija

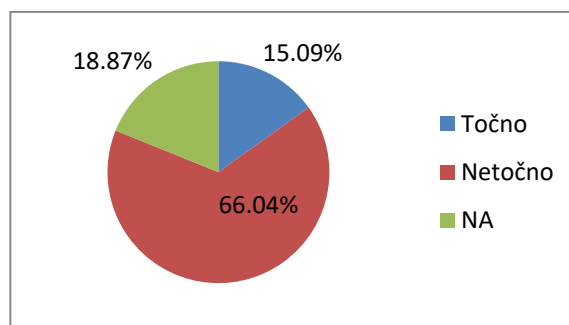
Teslom.

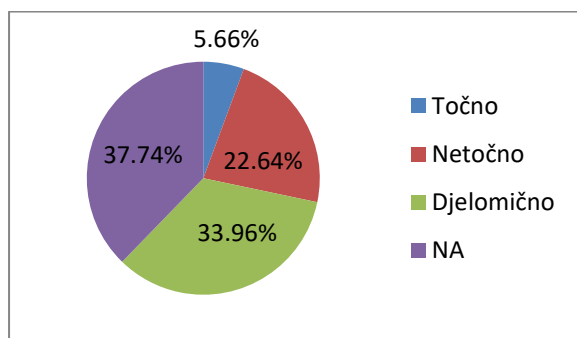
Slika 3.10 Prve novine na hrvatskom jeziku

Ime prvih novina na hrvatskom jeziku nije znao niti jedan student (Slika 3.10). Na pitanje je netočno odgovorilo njih 42 (79,25%), dok njih 11 (20,75%) nije ponudilo odgovor.

Godinu početka emitiranja televizijskog programa u Hrvatskoj znalo je 8 (15.09%) studenata (Slika 3.11). Njih 35 (66,04%) je odgovorilo netočno, dok njih 10 (18,87%) nije ponudilo odgovor na pitanje.

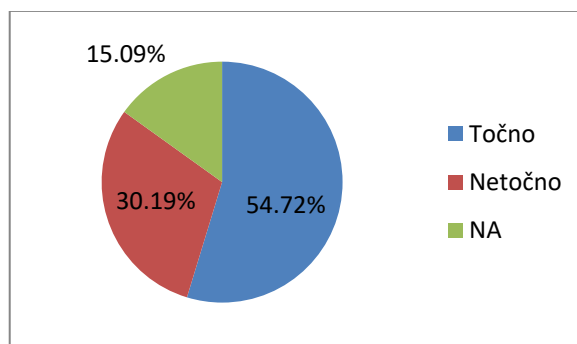
Slika 3.11 Početak emitiranja HRT-a

Slika 3.12 Prva radijska postaja u Hrvatskoj

Ime i godinu početka emitiranja prve radijske postaje u Hrvatskoj znalo je troje (5,66%) studenata (Slika 3.12). Netočno je odgovorilo njih 12 (22,64%), dok njih 20 (37,74%) nije ponudilo odgovor. Ime ili godinu znalo je 18 (33,95%) studenata, što znači da su djelomično odgovorili na pitanje.

5 W je točno nabrojalo 29 (54,72%) studenata (Slika 3.13). Netočan ili nepotpun odgovor ponudilo je njih 16 (30,19%), dok njih 8 (15,09%) nije ponudilo nikakav odgovor na ovo pitanje.

Slika 3.13 5W

Kada u omjer postavimo točne odgovore na pitanja o općoj povijesti medija, kojih je bilo 179 (33,77%) i točne odgovore na pitanja o povijesti hrvatskih medija, kojih je bilo 11 (6,92%), možemo zaključiti da studenti s odsjeka za medije, kulturu i menadžment bolje poznaju opću povijest medija od povijesti medija u Hrvatskoj. Dakle, jednako kao i za studente novinarstva Fakulteta političkih znanosti opovrgnuta je prva hipoteza.

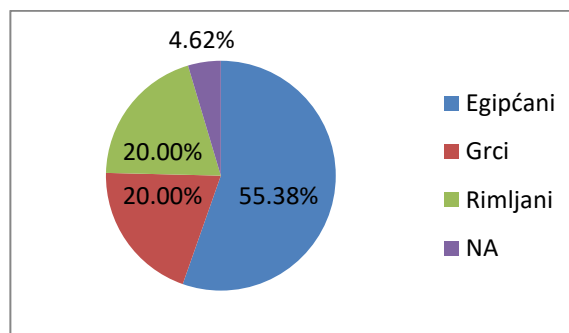
3.2.4. Sveučilište u Dubrovniku

U istraživanju na Sveučilištu Dubrovniku sudjelovalo je ukupno 65 studenata Medija i kulture društva od kojih je 17 (26,15%) bilo muškoga, a 48 (73,85%) ženskoga spola. Svi sudionici su bili studenti preddiplomskog studija. Njih 21 (32,31%) bili su studenti prve godine, 27 (41,54%) studenti druge godine i 17 (26,15%) studenti treće godine.

Tijekom preddiplomskog studija na Sveučilištu u Dubrovniku, na studiju Medija i kulture društva, izvode se sljedeći kolegiji koji se dotiču povijesti medija: Tiskani mediji, Povijest novinarstva, Osnove komunikologije, Osnove novinarstva.

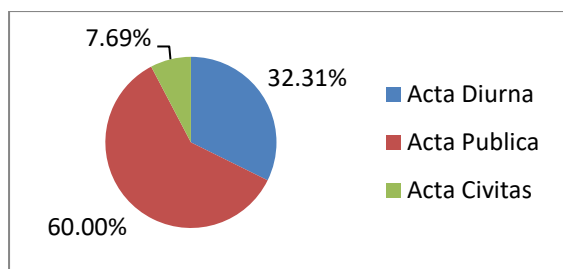
U dijelu u kojem se ispitivalo poznavanje opće povijesti medija, studenti su ponudili, na svih devet pitanja, ukupno 248 (38,15%) točnih odgovora, 10 (1,54%) je studenta propustilo ponuditi odgovor na jedno od devet pitanja, a netočnih je odgovora bilo 392 (60,31%). Na dio ankete koji se odnosio na poznavanje povijesti hrvatskih medija bilo je ponuđeno ukupno 18 (9,23%) točnih odgovora, 108 (55,38%) netočnih, na sveukupno 31 (15,9%) pitanja studenti nisu ponudili odgovore, a 38 (19,49%) odgovora je bilo djelomično točno⁴. Analiza svakog pitanja pojedinačno slijedi u nastavku.

Otkriće pisma koje je utjecalo na ostala pisma na europskom tlu s Grcima je točno povezano 13 (20%) studenata (Slika 4.1). Netočno je odgovorilo 49 (75,38%) studenata; njih 36 (55,38%) je odgovorilo „Egipćani“, njih 13 (20%) „Rimljani“, a njih troje (4,62%) nije odgovorilo na pitanje.

Slika 4.1 Tko je otkrio pismo

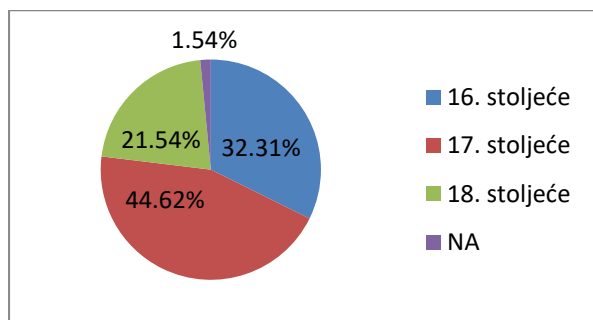
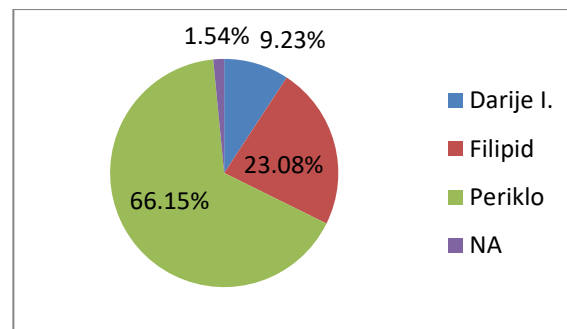
⁴ Djelomično točan odgovor je kriterij koji je primjenjiv samo na posljednjem pitanju koje je za točan odgovor zahtijevalo i točno ime i točnu godinu.

Slika 4.2 Naziv prvih rimskih novina

Na pitanje o prvom reporteru točno je odgovorilo 15 (23,08%) studenata (Slika 4.3). Netočno je odgovorilo ukupno njih 49 (75,38%); 43 (66,15%) studenata odgovorila su „Periklo“, njih 6 (9,23%) „Darije I.“, dok jedan (1,54%) student nije odgovorio na pitanje.

Slika 4.3 Prvi reporter u povijesti

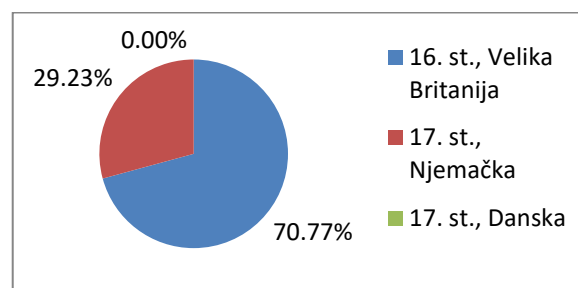

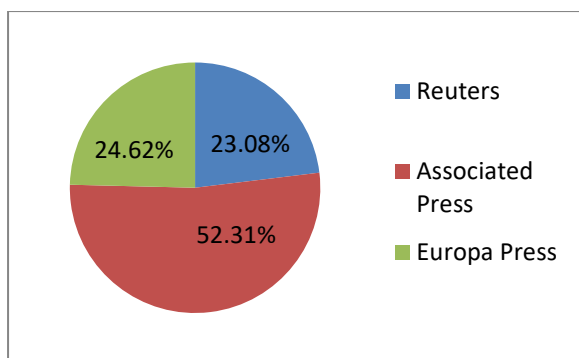
Slika 4.4 Početak novinarstva

Početak novinarstva je sa 17. stoljećem točno povezano 29 (44,62%) studenata (Slika 4.4). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 35 (53,85%) studenata; 21 student (32,31%) odgovorio je „16. st.“, njih 14 (21,54%) „18. st.“, dok jedan student (1,54%) nije odgovorio na pitanje.

Prve tiskane novine je 46 (70,77%) studenata netočno smjestilo u 16. st. u Veliku Britaniju (Slika 4.5). Na pitanje je točno odgovorilo 19 (29,23%) studenata.

Slika 4.5 Zemlja prvih tiskanih novina

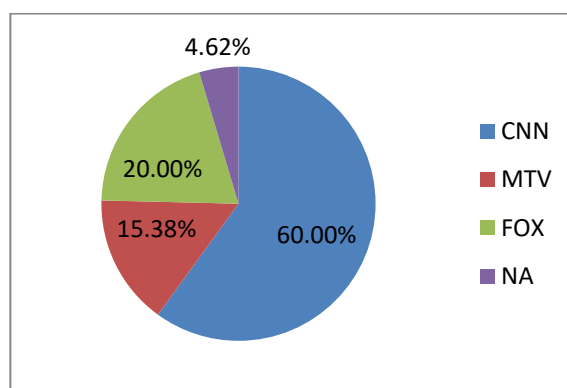

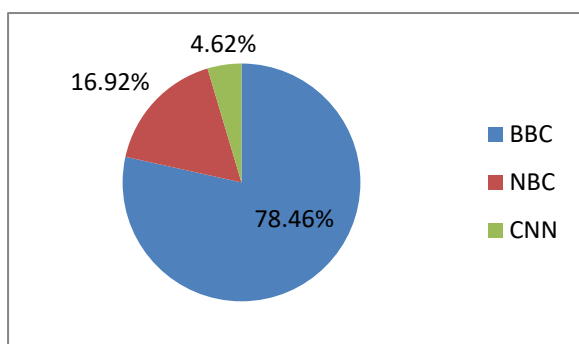
Slika 4.6 Prva novinska agencija

Na pitanje koja je bila prva novinska agencija u svijetu točno su odgovorila 34 (52,31%) studenta (Slika 4.6). Netočno je odgovorio ukupno 31 (47,7%) student; njih 15 (23,08%) je odgovorilo „Reuters“, a njih 16 (24,62%) je odgovorilo „Europa Press“.

Televizijsku mrežu Fox je s Rupertom Murdochom točno povezano 13 (20%) studenata (Slika 4.7). Netočno je odgovorilo ukupno 49 (75,38%) studenata; njih 39 (60%) je odgovorilo „CNN“, njih 10 (15,38%) je odgovorilo „MTV“, a troje (4,62%) nije odgovorilo na pitanje.

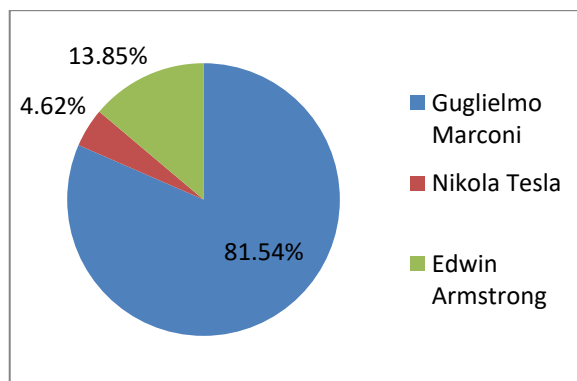
Slika 4.7 Televizijska mreža Ruperta Murdocha

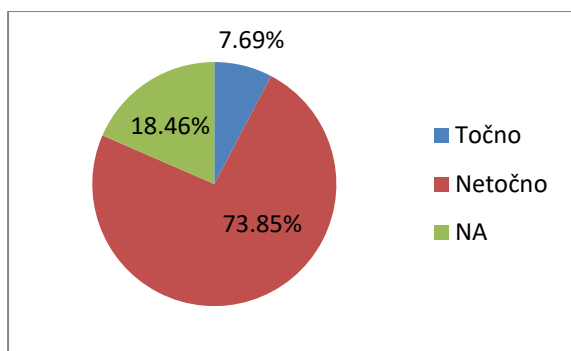
Slika 4.8 Prva javna nacionalna televizija

Prvu javnu i nacionalnu televiziju s BBC-jem točno je povezoao 51 (78,46%) student (Slika 4.8). Na pitanje je netočno odgovorilo 14 (21,54%) studenata; njih 11 (16,92%) je odgovorilo „NBC“, a njih troje (4,62%) „CNN“.

Izum radija su s Guglielmom Marconijem točno povezala 53 (81,54%) studenta (Slika 4.9). Na pitanje je netočno odgovorilo ukupno 12 (18,47%) studenata, njih 9 (13,85%) je odgovorilo „Edwin Armstrong“, a njih troje (4,62%) odgovorilo je „Nikola Tesla“.

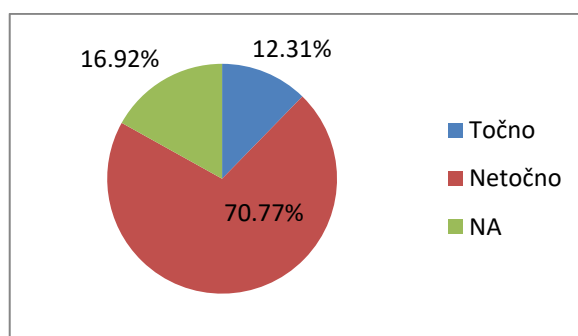
Slika 4.9 Izumitelj radija

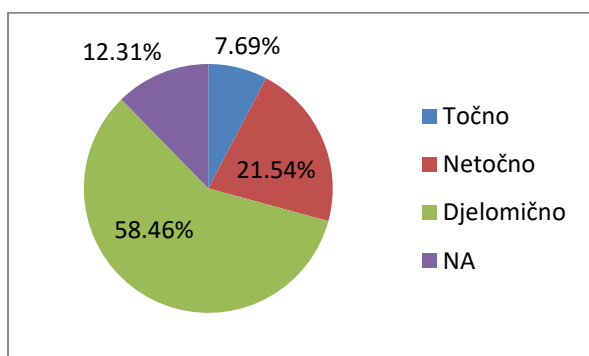
Slika 4.10 Prve novine na hrvatskom jeziku

Ime prvih novina na hrvatskom jeziku znalo je pet (7,69%) studenata (Slika 4.10). Na pitanje je netočno odgovorilo 48 (73,85%) studenata, a njih 12 (18,46%) nije ponudilo odgovor na pitanje.

Godinu početka emitiranja televizijskog programa u Hrvatskoj znalo je 8 (12,31%) studenata (Slika 4.11). Netočno je odgovorilo 46 (70,77%) studenata, dok njih 11 (16,92%) nije ponudilo odgovor na pitanje.

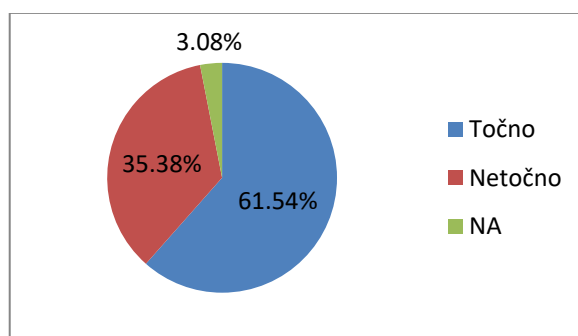
Slika 4.11 Početak emitiranja HRT-a

Slika 4.12 Prvaradijska postaja u Hrvatskoj

Ime i početak emitiranja prve radijske postaje u Hrvatskoj znalo je pet (7,69%) studenata (Slika 4.12). Netočno je odgovorilo 14 (21,54%) studenata, njih 8 (12,31%) nije ponudilo odgovor, dok je najviše njih, 38 (58,46%), znalo ili ime ili godinu.

5 W je točno nabrojalo 40 (61,54%) studenata (Slika 4.13). Netočan ili nepotpun odgovor ponudilo je njih 23 (35,38%), dok dvoje (3,08%) nije ponudilo odgovor.

Slika 4.13 5W

Kada u omjer postavimo točne odgovore na pitanja o općoj povijesti medija, kojih je bilo 248 (38,15%) i točne odgovore na pitanja o povijesti hrvatskih medija, kojih je bilo 18 (9,23%), možemo zaključiti da studenti Medija i kulture sa Sveučilišta u Dubrovniku bolje poznaju opću povijest medija od povijesti medija u Hrvatskoj. Stoga možemo zaključiti da je i za studente Sveučilišta u Dubrovniku opovrgnuta prva hipoteza.

3.2.5. Zbroj i analiza rezultata

Tablica u nastavku prikazuje rezultate istraživanja za svako pitanje i fakultet pojedinačno. Kraticama su označeni fakulteti, gdje stupac označen kraticom „HR STUD“ predstavlja rezultate studenata komunikologije Hrvatskih studija, „FPZG“ rezultate studenata novinarstva Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, „SJJS u OS“ rezultate studenata s Odsjeka za medije, kulturu i menadžment s Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, a „SuD“ rezultate studenata medija i kulture Sveučilišta u Dubrovniku. Posljednji stupac prikazuje ukupne rezultate svih studenata. Zelenom su bojom označeni točni odgovori, crvenom netočni, crnom broj neodgovorenih pitanja, a plavom djelomično točni odgovori na zadnje pitanje.

PITANJA	HR STUD	FPZG	SJJS u OS	SuD	Zajedno
1. Koji je narod prvi izumio pismo koje je utjecalo na ostala pisma na europskom tlu?	17 (34,69%)	15 (22,06%)	12 (22,64%)	13 (20%)	57 (24,26%)
	32 (65,31%)	53 (77,94%)	41 (77,36%)	49 (75,38%)	175 (74,47%)
				3 (4,62%)	3 (1,28%)
2. Kako su se zvale prve rimske novine koje je 59. g. pr. Kr. uveo Gaj Julije Cezar?	20 (40,82%)	25 (36,76%)	11 (20,75%)	21 (32,31%)	77 (32,77%)
	29 (59,19%)	43 (63,23%)	41 (77,36%)	44 (67,69%)	157 (66,81%)
			1 (1,89%)		1 (0,43%)
3. Koga smatramo prvim reporterom?	26 (53,06%)	24 (35,29%)	10 (18,87%)	15 (23,08%)	75 (31,92%)
	23 (46,94%)	43 (63,24%)	43 (81,13%)	49 (75,38%)	158 (67,23%)
		1 (1,47%)		1 (1,54%)	2 (0,85%)

4. U kojem je stoljeću započelo novinarstvo?	25 (51,02%)	25 (36,76%)	21 (39,62%)	29 (44,62%)	100 (42,55%)
	24 (48,98%)	43 (63,24%)	32 (60,38%)	35 (53,85%)	134 (57,02%)
				1 (1,54%)	1 (0,43%)
5. Nabrojite 5 W.	36 (73,47%)	44 (64,71%)	29 (54,72%)	40 (61,54%)	149 (63,4%)
	13 (26,53%)	20 (29,41%)	16 (30,19%)	23 (35,38%)	72 (30,64%)
		4 (5,88%)	8 (15,09%)	2 (3,08%)	14 (5,96%)
6. U kojem su stoljeću izašle prve tiskane novine i gdje?	31 (63,27%)	38 (55,88%)	14 (26,42%)	19 (29,23%)	102 (43,4%)
	18 (36,73%)	30 (44,12%)	39 (73,59%)	46 (70,77%)	133 (56,6%)
7. Koja je prva novinska agencija u svijetu, osnovana 1862. godine?	21 (42,86%)	35 (51,47%)	22 (41,51%)	34 (52,31%)	112 (47,66%)
	28 (57,14%)	33 (48,53%)	30 (56,61%)	31 (47,7%)	122 (51,91%)
			1 (1,89%)		1 (0,43%)
8. Koju je televizijsku mrežu osnovao Rupert Murdoch?	21 (42,86%)	17 (25%)	18 (33,96%)	13 (20%)	69 (29,36%)
	28 (57,14%)	51 (75%)	35 (66,04%)	49 (75,38%)	163 (69,36%)
				3 (4,62%)	3 (1,28%)
9. Koja od navedenih je prva javna, nacionalna televizija?	35 (71,43%)	52 (76,47%)	34 (64,15%)	51 (78,46%)	172 (73,19%)
	14 (28,57%)	16 (23,53%)	19 (35,85%)	14 (21,54%)	63 (26,81%)
10. Tko se smatra izumiteljem radija?	42 (85,57%)	60 (88,24%)	37 (69,81%)	53 (81,54%)	192 (81,7%)
	7 (14,28%)	8 (11,76%)	15 (28,3%)	12 (18,47%)	42 (17,87%)
			1 (1,89%)		1 (0,43%)
11. Koje su prve novine na hrvatskom jeziku?	27 (55,1%)	2 (2,94%)	0	5 (7,69%)	34 (14,47%)
	16 (32,65%)	63 (92,65%)	42 (79,25%)	48 (73,85%)	169 (71,91%)
	6 (12,24%)	3 (4,41%)	11 (20,75%)	12 (18,46%)	32 (13,62%)
12. Koje godine je HRT započeo s emitiranjem?	16 (32,65%)	20 (29,41%)	8 (15,09%)	8 (12,31%)	52 (22,13%)
	25 (51,02%)	46 (67,65%)	35 (66,04%)	46 (70,77%)	152 (64,68%)
	8 (16,33%)	2 (2,94%)	10 (18,87%)	11 (16,92%)	31 (13,19%)

(tadašnja Televizija Zagreb)					
13. Koja je prva radijska postaja u Hrvatskoj i koje godine je započelo emitiranje?	15 (30,61%) 12 (24,49%) 5 (10,2%) 17 (34,69%)	6 (8,82%) 36 (52,94%) 7 (10,29%) 19 (27,94%)	3 (5,66%) 12 (22,64%) 20 (37,74%) 18 (33,95%)	5 (7,69%) 14 (21,54%) 8 (12,31%) 38 (58,46%)	29 (12,34%) 74 (31,49%) 40 (17,02%) 92 (39,15%)
ZBROJ SVIH ODGOVORA – OPĆA POVIJEST	237 (32,59%) 489 (67,26%) 1 (0,14%)	291 (29,97%) 680 (69,52%) 5 (0,51%)	179 (33,77%) 340 (64,15%) 11 (2,08%)	248 (38,15%) 392 (60,31%) 10 (1,54%)	955 (33,13%) 1901 (65,94%) 27 (0,94%)
ZBROJ SVIH ODGOVORA – HRVATSKA POVIJEST	58 (39,46%) 53 (36,05%) 19 (12,93%) 17 (11,56%)	28 (13,73%) 145 (71,08%) 12 (5,88%) 19 (9,31%)	11 (6,92%) 89 (55,97%) 41 (25,79%) 18 (11,32%)	18 (9,23%) 108 (55,38%) 31 (15,9%) 38 (19,49%)	115 (16,31%) 395 (56,02%) 103 (14,61%) 92 (13,06%)
REZULTATI CIJELE ANKETE	295 (33,75%) 542 (62,01%) 20 (2,29%) 17 (1,95%)	319 (27,03%) 825 (69,92%) 17 (1,44%) 19 (1,61%)	190 (25,27%) 492 (65,43%) 52 (6,91%) 18 (2,39%)	266 (31,48%) 500 (59,17%) 41 (4,85%) 38 (4,5%)	1070 (29,82%) 2296 (63,99%) 130 (3,63%) 92 (2,56%)

Tablica: Zbroj rezultata svih anketa

Na devet pitanja o općoj povijesti medija studenti su ponudili ukupno 955 (33,13%) točnih odgovora, 1901 (65,94%) netočan, a na ukupno 27 (0,94%) pitanja nisu ponudili odgovor. U dijelu ankete koji se odnosio na poznavanje povijesti hrvatskih medija ponuđeno

je ukupno 115 (16,31%) točnih odgovora. Netočnih odgovora je bilo 395 (56,02%), ukupno 103 (14,61%) neodgovorena pitanja, dok su 92 (13,06%) odgovorena djelomično točno.⁵

Gledajući omjer postotaka točnih odgovora u dijelu o općoj povijesti medija, kojih je bilo 955 (33,13%) i točnih odgovora u dijelu o povijesti hrvatskih medija, kojih je bilo 115 (16,31%), možemo zaključiti da studenti općenito bolje poznaju opću povijest medija od povijesti medija u Hrvatskoj. Samim time za ukupno je istraživanje opovrgnuta prva hipoteza koja glasi: „Studenti bolje poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija“.

Usporedbom postotaka točnih odgovora na pitanja o općoj povijesti medija, studenti Sveučilišta u Dubrovniku, koji su imali 38,15% točnih odgovora, najbolje su riješili taj dio ankete. S 33,77% točnih odgovora u tom dijelu ankete sljedeći su studenti Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, a treći po redu su studenti Hrvatskih studija s 32,59% točnih odgovora. Dio ankete o poznavanju opće povijesti medija najlošije su riješili studenti Fakulteta političkih znanosti koji su imali 29,97% točnih odgovora.

U dijelu ankete o poznavanju povijesti hrvatskih medija najveći postotak točnih odgovora, 39,46%, imali su studenti Hrvatskih studija. Nakon njih, taj dio ankete, najbolje su riješili studenti Fakulteta političkih znanosti s 13,73% točnih odgovora. Slijede studenti Sveučilišta u Dubrovniku s 9,23% točnih odgovora, a najlošije poznavanje povijesti hrvatskih medija su pokazali studenti Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku s 6,92% točnih odgovora.

Kroz usporedbu postotaka točnih odgovora možemo zaključiti da jedino studenti komunikologije na Hrvatskim studijima bolje poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija. Studenti ostalih fakulteta su pokazali bolje poznavanje opće povijesti medija od povijesti hrvatskih medija. Stoga za studente Hrvatskih studija možemo potvrditi prvu hipotezu koja glasi: „Studenti bolje poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija“. No, kada gledamo ukupne rezultate istraživanja, ova hipoteza nije potvrđena.

Ukupan najveći postotak točnih odgovora, 33,75%, ponudili su studenti Hrvatskih studija. Po postotku točnih odgovora sljedeći su studenti Sveučilišta u Dubrovniku koji su imali 31,48% točnih odgovora, nakon njih su studenti Fakulteta političkih znanosti s 27,03% točnih odgovora, a najmanje točnih odgovora, 25,27%, ponudili su studenti Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku.

⁵Studenti su znali ili ime ili godinu početka emitiranja prve radijske postaje u Hrvatskoj.

Najveći postotak točnih odgovora ponudili su studenti Hrvatskih studija koji su tijekom preddiplomskog studija imali najveći broj povijesnih kolegija. Svi studenti komunikologije slušali su kolegije: Opća povijest medija i komunikacije, Uvod u novinarstvo, Teorije i sustavi radijskog komuniciranja te Teorije i sustavi televizijskog komuniciranja, od kojih se svaki kolegij na neki način dotiče povijesti medija. Dio studenata je također slušalo i kolegij „Povijest medijske komunikacije u Hrvatskoj“, što ukupno čini pet povijesnih kolegija. Na Fakultetu političkih znanosti studenti novinarstva imaju četiri kolegija koji se dotiču povijesti medija: Uvod u novinarstvo, Osnove radija, Osnove televizije i Osnove tiskanih medija. Studenti Akademije za umjetnost i kulturu, s Odsjeka za medije, kulturu i menadžment tijekom preddiplomskog studija imaju tri kolegija koji se dotiču povijesti medija: Osnove novinarstva, Povijest hrvatske kulture 1 i Povijest hrvatske kulture 2, dok studenti Medija i kulture društva Sveučilišta u Dubrovniku imaju četiri povijesna kolegija: Tiskani mediji, Povijest novinarstva, Osnove komunikologije, Osnove novinarstva.

Studenti s najmanjim brojem kolegija koji se dotiču povijesti medija, odnosno studenti Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku, ponudili su najmanje točnih odgovora, 25,27%. Stoga možemo potvrditi drugu hipotezu, koja glasi: „Broj kolegija o povijesti medija utječe na poznavanje opće povijesti medija“.

3.3. Tumačenje rezultata

U prethodnom poglavlju predstavili smo rezultate ankete s četiri fakulteta pojedinačno te na kraju ukupne rezultate istraživanja čiji je cilj bio analizirati poznavanje opće povijesti medija i povijesti hrvatskih medija kod studenata novinarstva, komunikologije te medija i kulture u Hrvatskoj.

U istraživanju je korištena kvantitativna metoda, metoda ankete, a u istraživanju je sudjelovalo 235 studenata preddiplomskih studija; 49 s Hrvatskih studija, 68 s Fakulteta političkih znanosti, 53 s Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku i 65 sa Sveučilišta u Dubrovniku. Provedena se anketa sastoji od ukupno trinaest pitanja od kojih je 9 bilo o općoj povijesti medija, tri o povijesti medija u Hrvatskoj, a jedno pitanje nije bilo direktno povezano s poviješću medija.

Anketa je provedena u kontroliranim uvjetima uz prisutnost profesora ili autora rada. Svaki je ispitanik mogao odustati od ispunjavanja ankete u bilo kojem trenutku, a za svako su pitanje mogli dobiti i dodatno usmeno objašnjenje, ako im je bilo potrebno.

U prvom dijelu analize rezultata svakog fakulteta, ali i ukupnih rezultata, pozornost je bila usmjerena na to poznaju li studenti bolje opću povijest medija ili povijest hrvatskih medija. Usporedbom postotaka točno odgovorenih pitanja došli smo do zaključka da studenti komunikologije Hrvatskih studija bolje poznaju povijest hrvatskih medija; 39,46% točnih odgovora, od opće povijesti medija; 32,56% točnih odgovora. Upravo su oni pokazali najbolje poznavanje povijesti medija s 33,75% točno odgovorenih pitanja. Taj je rezultat stavljen u odnos s hipotezom da broj kolegija o povijesti medija utječe na poznavanje opće povijesti medija i dokazano je da su studenti Hrvatskih studija, koji imaju pet povijesnih kolegija, najbolje riješili anketu. Studenti ostalih fakulteta imaju manje povijesnih kolegija i sukladno tome su anketu riješili s manjim postotkom točnih odgovora.

U istraživanju provedenom na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu studenti su ponudili ukupno 27,03% točnih odgovora na sva pitanja. Tijekom preddiplomskog studija, studenti novinarstva imaju četiri povijesna kolegija, jedan manje od studenata komunikologija na Hrvatskim studijima. Na dio ankete o općoj povijesti medija ponudili su 29,97% točnih odgovora, u odnosu na 13,73% točnih odgovora koje su dali na pitanja o povijesti medija u Hrvatskoj. Samim time je opovrgnuta hipoteza da studenti bolje poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija.

Studenti s Odsjeka za medije, kulturu i menadžment s Akademije za umjetnost i kulturu u Osijeku dali su 25,27% točnih odgovora. Od toga je 33,77% točnih odgovora bilo na pitanja o općoj povijesti medija, a 6,92% točnih odgovora na pitanja koja su se odnosila na povijest medija u Hrvatskoj. Tijekom preddiplomskog studija, studenti s Akademije za umjetnost i kulturu, imaju najmanji broj povijesnih kolegija, tri, te su samim time pokazali i najslabije poznavanje povijesti medija. Time je još jednom potvrđena hipoteza da broj povijesnih kolegija utječe na poznavanje povijesti medija.

Istraživanje provedeno sa studentima Medija i kulture društva sa Sveučilišta u Dubrovniku donijelo je sljedeće rezultate: gledajući cijelu anketu, studenti su ponudili 31,48% točnih odgovora. Na dio pitanja koji se odnosio na poznavanje opće povijesti medija, studenti su dali 38,15% točnih odgovora. Uspoređujući postotke točnih odgovora na ostalim fakultetima, možemo zaključiti da studenti Medija i kulture društva iz Dubrovnika poznaju opću povijest medija bolje od ostalih studenata. Na dio ankete koji se odnosi na poznavanje povijesti medija u Hrvatskoj studenti ovog fakulteta dali su 9,23% točnih odgovora. Time je

opovrgnuta hipoteza da studenti toga Odsjekabolja poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija.

Ukupni rezultati ankete pokazali su da većina ispitanih studenata bolje poznaje opću povijest medija od povijesti medija u Hrvatskoj, što ruši hipotezu da studenti bolje poznaju povijest domaćih medija od opće povijesti medija. Iz dobivenih rezultata možemo zaključiti da je studijski program Hrvatskih studija najviše teorijski orijentiran u odnosu na ostale fakultete na kojima je provedeno istraživanje. Pretpostavljeno je da se poznavanje povijesti medija znatno razlikuje na fakultetima na kojima je provedenoistraživanje, no ispostavilo se da su razlike u ukupnih rezultatima uistinu male. Bez obzira na to, mogli bismo pretpostaviti da studenti koji su pokazali slabije poznavanje povijesti medija kroz svoj studijski program dobivaju više praktičnog nego teorijskog znanja.

Jedino su studenti Hrvatskih studija pokazali bolje poznavanje povijesti domaćih medija od opće povijesti medija. Stoga možemo zaključiti da studijski program komunikologije na Hrvatskim studijima više pažnje pridaje povijesti hrvatskih medija od ostalih fakulteta koji su sudjelovali u istraživanju.

Pitanje koje se analiziralo zasebno, bilo je: „Nabrojite 5W“. Njime se htjelo ispitati koliko su studenti upoznati s osnovama novinarstva, odnosno, znaju li nabrojati pet pitanja koja su temelj svake vijesti. Najviše točnih odgovora na ovo pitanje dali su studenti Hrvatskih studija, njih 36 (73,47%), a najmanje, njih 29 (54,72%) s Akademije za umjetnosti kulturu u Osijeku. Na Fakultetu političkih znanosti 44 (64,71 %) studenta su odgovorila točno, a na Sveučilištu u Dubrovniku njih 40 (61,54%). Ovo je bilo jedno od ukupno tri pitanja na koje su studenti svih fakulteta odgovorili s preko 50% točnih odgovora. Druga dva pitanja bila su: „Koja je od navedenih prva javna, nacionalna televizija?“ i „Tko se smatra izumiteljem radija?“

Zaključak

Kratkim pregledom opće povijesti medija i povijesti medija u Hrvatskoj i analizom rezultata dobivenih anketom, možemo zaključiti da studenti komunikologije, novinarstva te medija i kulture u Hrvatskoj nisu pokazali zavidno poznavanje ispitivanog područja. Nakon istraživanja provedenog na ukupno 235 studenata preddiplomskih studija s četiri različita fakulteta na tri sveučilišta u Hrvatskoj, došli smo do zaključka da samo studenti komunikologije Hrvatskih studija bolje poznaju povijest medija u Hrvatskoj od opće povijesti medija. Ukupnim rezultatima opovrgnuta je prva hipoteza: »Studenti bolje poznaju povijest hrvatskih medija od opće povijesti medija«. Također, studenti komunikologije Hrvatskih studija, koji za vrijeme preddiplomskog studija imaju najveći broj povijesnih kolegija, pokazali su sveukupno najbolje rezultate. Stoga smo zaključili da broj povijesnih kolegija utječe na razinu poznavanja opće povijesti medija. Iako razlika u rezultatima nije bila značajna, razlika je ipak bila vidljiva.

Ono što možemo zaključiti iz rezultata ove ankete je svakako da studenti komunikologije, novinarstvene medija i kulture u Hrvatskoj slabo poznaju opću povijest medija, a još slabije povijest hrvatskih medija. Razlike u rezultatima su bile očekivane zbog drugačijih obrazovnih programa, no ipak su očekivani bolji rezultati. Također, možemo doći i do zaključka da su studenti više orijentirani na praktična znanja i pripreme za tržište rada, nego na teorijska znanja, no ono što i dalje smatramo vrijednim jest poznavanje povijesti razvoja medija, jer bez navedenih značajnih događaja mediji kakve danas poznajemo ne bi postojali, a studenti koji će sutra biti profesionalci na medijskom području povijest medija – kako nacionalnu, tako i onu svjetsku – morali bi poznavati bolje od studenata koji su se odlučili za studij na nekim drugim fakultetima i drugačijim studijskim programima.

Popis korištene literature i izvora

1. About BBC News,
<http://news.bbc.co.uk/aboutbbcnews/spl/hi/history/noflash/html/1950s.stm> (stranica posjećena: 25. travnja 2017.).
2. Brautović, M. (2010.) Razvoj hrvatskog online novinarstva 1993-2010., *MediAnali*, vol. 4 (8), 23-42, <https://hrcak.srce.hr/65463>.
3. Briggs A., Burke, P. (2011.) *Socijalna povijest medija – od Gutenberga do interneta*, Zagreb: Naklada Pelago.
4. Brozović, D. (ur.), (1999.) *Hrvatska enciklopedija (1)*, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
5. Castells, M. (1997.) *An Introduction to the Information Age*, preuzeto s:
http://emerymartin.net/FE503/Week1/castells_and_garnham_critique.pdf (5. travnja 2017.).
6. Chartier, R. (2004.) *Languages, Books, and Reading from the Printed Word to the Digital Text*, Chicago: University of Chicago (preuzeto s:
https://monoskop.org/images/7/70/Chartier_Roger_2004_Languages_Books_and_Reading_from_the_Printed_Word_to_the_Digital_Text.pdf).
7. Dulčić, D. (2014.) Masovni mediji i postmoderno društvo, *Media, culture and public relations*, vol. 5 (1), 87-97, <https://hrcak.srce.hr/122447>.
8. Fang, I.E. (1997.) *A history of mass communication: six information revolutions*, Boston: Focal Press.
9. Grbavac V., Širić I., Kolak, I. (1998.) Razvoj elektroničkih komunikacija i publikacija na internetu, *Sjemenarstvo*, vol. 15 (3-4), 179-188, <https://hrcak.srce.hr/file/248345>.
10. Griscom, A. (1996.) *Trends of Anarchy and Hierarchy: Comparing the Cultural Repercussions of Print and Digital Media*, Brown University (preuzeto sa:
<http://www.cyberartsweb.org/cpace/infotech/asg/contents.html>).
11. Hajdarović, M. (2006.) Povijesni razvoj interneta, *Hrvatski povijesni portal*, 29. kolovoza 2006., <http://povijest.net/2018/?p=2374>.
12. Jurić, H. (2015.) Kad su novine bile novina, *H-alter*, 11. kolovoza 2015.,
<http://www.h-alter.org/vijesti/kad-su-novine-bile-novina>.
13. Kolar, M. (2012). Kakosumedijimijenjalisvijet, u: *Inmediasres*, (2), 244-247,
<https://hrcak.srce.hr/file/169416>.
14. Letica, Z. (2003.) *Televizijsko novinarstvo*, Zagreb: Disput.

15. Lipovčan, S. (2006.) *Počeci hrvatskog novinarstva i publicistike*, Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica.
16. Malović, S. (2005.) *Osnove novinarstva*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
17. Milas, G. (2005.) *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*, Zagreb: Naklada Slap.
18. Mučalo, M. (2002.) *Radio u Hrvatskoj*, Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
19. Mustać, A. (2015.) *Procesi remedijacije: od usmene kulture do digitalnih medija*, diplomski rad; Filozofski fakultet u Rijeci, Rijeka (preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:016829>).
20. Ong, W. (2002.) *Orality and Literacy: The Technologizing of the World*, London/New York: Routledge.
21. <<Our history>>, <https://www.ap.org/about/our-story/> (stranica posjećena: 25. travnja 2017.).
22. Peruško, Z. (ur.) (2011.) *Uvod u medije*, Zagreb: Jesenski i Turk.
23. Peter, F. (2005.) *Povijest novina duga četiri stoljeća*, *Deutsche Welle*, 10. srpnja 2005., <https://www.dw.com/hr/povijest-novina-duga-%C4%8Detiri-stolje%C4%87a/a-2282333>.
24. Polojac, F. (2010.) *Novinske agencije i agencijsko novinarstvo*, Zagreb: Plejada.
25. *Povijest HRT-a* (2011.), <https://www.hrt.hr/326/povijest/povijest-hrt-a-2> (stranica aktualizirana: 20. svibnja 2011.).
26. Vodopija, Z. (2006.) *Novinske agencije i dnevne novine*, *Medijska istraživanja*, vol. 12 (1), 131-135, <https://hrcak.srce.hr/22977>.
27. Volčić, Z. (2001.) *A Critical Historical Overview of Media Approaches*, *Medijska istraživanja*, vol. 7(1-2), 45-67, <https://hrcak.srce.hr/23363>.
28. Zgrabljčić-Rotar, N. (2007.) *Radio Mit i informacija, dijalog i demokracija*, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Popis slika

1. Slike 1.1, 2.1, 3.1, 4.1: *Tko je otkrio pismo*
2. Slike 1.2, 2.2, 3.2, 4.2: *Naziv prvih rimskih novina*
3. Slike 1.3, 2.3, 3.3, 4.3: *Prvi reporter u povijesti*
4. Slike 1.4, 2.4, 3.4, 4.4: *Početak novinarstva*

5. Slike 1.5, 2.5, 3.5, 4.5: *Zemlja prvih tiskanih novina*
6. Slike 1.6, 2.6, 3.6, 4.6: *Prva novinska agencija*
7. Slike 1.7, 2.7, 3.7, 4.7: *Televizijska mreža Ruperta Murdocha*
8. Slike 1.8, 2.8, 3.8, 4.8: *Prva javna nacionalna televizija*
9. Slike 1.9, 2.9, 3.9, 4.9: *Izumitelj radija*
10. Slike 1.10, 2.10, 3.10, 4.10: *Prve novine na hrvatskom jeziku*
11. Slike 1.11, 2.11, 3.11, 4.11: *Početak emitiranja HRT-a*
12. Slike 1.12, 2.12, 3.12, 4.12: *Prva radijska postaja u Hrvatskoj*
13. Slike 1.13, 2.13, 3.13, 4.13: *5W*

Popis tablica:

1. Tablica: *Zbroj rezultata svih anketa*

Prilozi

Spol: M / Ž

Dob: _____

Studij, godina:

1. Koji je narod prvi izumio pismo koje je utjecalo na ostala pisma na europskom tlu?

- a) Egipćani
- b) Grci**
- c) Rimljani

2. Kako su se zvale prve rimske novine koje je 59. g.pr.Kr. uveo Gaj Julije Cezar?

- a) Acta Diurna**
- b) Acta Publica

c) Acta Civitas

3. Koga smatramo prvim reporterom?

a) Dario I.

b) Filipid

c) Periklo

4. U kojem stoljeću je započelo novinarstvo?

a) 16.

b) 17.

c) 18.

5. Nabrojite 5W.

Who? What? Where? When? Why?

6. U kojem stoljeću su izašle prve tiskane novine i gdje?

a) 16. st., Velika Britanija

b) 17. st., Njemačka

c) 17. st., Danska

7. Koja je prva novinska agencija u svijetu, osnovana 1835. godine?

a) Reuters

b) Associated Press

c) Europa Press

8. Koji je televizijsku mrežu osnovao Rupert Murdoch?

a) CNN

b) MTV

c) FOX

9. Koja od navedenih je prva javna, nacionalna televizija?

a) BBC

- b) NBC
- c) CNN

10. Tko se smatra izumiteljem radija?

a) Guglielmo Marconi

- b) Nikola Tesla
- c) Edwin Armstrong

11. Koje su prve novine na hrvatskom jeziku?

Kraljski Dalmatin

12.1. Koje godine je HRT započeo s emitiranjem?

1956.

13.1. Koja je prva radijska postaja u Hrvatskoj i koje je godine započelo emitiranje?

Radio Zagreb, 1926.